

การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย
จังหวัดมหาสารคาม

นางนุช โพธิ์सान

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นางนงนุช โพธิ์สถาน แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ) (ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.เนติพัฒน์ รุ้ยยืนยง) (ผู้ทรงคุณวุฒิ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ) (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ) (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนธิ ตีเมืองชัย)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน 09 พ.พ. 2560 พ.ศ.

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ชื่อเรื่อง : การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย

จังหวัดมหาสารคาม

ผู้ศึกษา : นางนุช โพธิ์สถาน

ปริญญา : รป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์)

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.วิทยา เจริญศิริ

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

รศ. ดร.ยุภาพร ยูภาส

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2560

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง และ3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 118 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .958 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t – test (Independent) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-way ANOVA) และกรณีพบความแตกต่างใช้การทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X} = 3.89$) รองลงมา ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา ($\bar{X} = 3.76$) และด้านการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรม ($\bar{X} = 3.53$) 2) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุต่างกันมีแนวทางการปฏิบัติงานตามอำนาจ ไม่แตกต่างกัน

จำแนกระดับการศึกษา โดยรวม พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีแนวทางการปฏิบัติแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา และด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม มหาสารคาม และจำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง โดยรวม พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งที่ต่างกันมีการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การวิเคราะห์ความถี่ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ข้อเสนอแนะด้านที่มีความถี่โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม (ความถี่ 35) ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา (ความถี่ 25) และด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย (ความถี่ 20) ตามลำดับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

TITLE : Authority of Village Headmen in Kantarawichai District, Maha Sarakham Province

AUTHOR : Nongnuch Phosarn **DEGREE :** M.P.A. (Public Administration)

ADVISORS: Asst. Prof. Dr. Witaya Chareonsiri Major Advisor

Assoc. Prof. Dr. Yupaporn Yupas Co-advisor

RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY, 2017

ABSTRACT

The objectives of the research were to investigate the authority of the village headmen in Kantarawichai District, Maha Sarakham Province, to compare the authority of the headmen regarding age, educational background and work experience, and to find useful suggestions for the efficient administration of the village headmen. The samples were 118 village headmen in Kantarawichai district, Maha Sarakham Province. The instrument was a five-point-rating scale questionnaire with a .958 reliability index. The statistics used were the percentage, frequency, mean and standard deviation. The t – test (Independent) and the F-test (One-way ANOVA) and LSD method were employed for hypothesis testing.

Results of the research were as follows: 1) The findings showed that the overall authority of the village headmen in Kantarawichai District, Maha sarakhm Province was at a high level ($\bar{X} = 3.73$). Three high rated items of the authority of the headmen were governance and peace and ($\bar{X} = 3.89$), function and responsibility for crime ($\bar{X} = 3.76$) and facilitation and fairness ($\bar{X} = 3.53$) respectively. 2) The findings indicated that the overall authority of the village headmen in Kantarawichai district regarding the different ages was not statistically significant different at the .05 level. Whereas, the authority of the village headmen in Kantarawichai district regarding the different educational backgrounds was statistically significantly different. Regarding three aspects of the authority, the findings indicated the overall authority of the village headmen on function and responsibility for

crime, facility and fairness was not statistically significant different. Whereas, the authority of village headmen in Kantarawichai district regarding the different work experiences was not statistically significant different. 3) Regarding the problems and the frequent suggestions, the most frequent suggestions were facility and fairness (35), function and responsibility (25) and governance and peace (20) respectively.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.บุภาพร ยูภาส อาจารย์ที่ปรึกษา ร่วม กรรมการและเลขานุการสอบการวิจัย และอาจารย์คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ให้คำปรึกษาแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนใจกำลังใจตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงเป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำและข้อสังเกตเพิ่มเติม ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงแก้ไขจนวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ทุกท่านที่ได้กรุณาช่วยเหลือให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ประโยชน์และคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดา ตลอดจนบูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

นางนุช โพธิ์สถาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
บทคัดย่อ	ค
ABSTRACT	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ฌ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภาพ	ฎ
สารบัญตารางภาคผนวก	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่จะได้รับ	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
ทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและการปฏิบัติงาน	8
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน	18
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะปกครองท้องถิ่น	24
แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	42
บริบทอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	52
กรอบแนวคิดการวิจัย	56
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	57
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	57
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	58
การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ	59

หัวเรื่อง

หน้า

การเก็บรวบรวมข้อมูล	60
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ	61
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	62
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	63
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูล	63
ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	83
สรุปผลการวิจัย	83
อภิปรายผล	84
ข้อเสนอแนะ	86
บรรณานุกรม	88
ภาคผนวก ก แบบสอบถามการวิจัย	93
ภาคผนวก ข การคำนวณความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม	101
ภาคผนวก ค ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ	104
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์	107
ประวัติผู้วิจัย	113

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	ประชากรในอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 50
2	การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น 58
3	จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง 64
4	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม 66
5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 67
6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา 68
7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม 69
8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุ โดยรวม 71
9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวม 72
10	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระยะเวลา ในการดำรงตำแหน่ง โดยรวม 74
11	ผลการวิเคราะห์แหล่งความแปรปรวนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุ โดยรวม 75
12	ผลการวิเคราะห์แหล่งความแปรปรวนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวม 76

13	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน	77
14	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกระดับการศึกษา ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา	78
15	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกระดับการศึกษา ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม	79
16	ผลการวิเคราะห์แหล่งความแปรปรวนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง โดยรวม	80
17	ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม	81

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

หน้า

- 1 โครงสร้างการบริหารราชการของอำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน 51
- 2 กรอบแนวคิดการวิจัย 56

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญตารางภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่	หน้า
1 การวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม	102
2 ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ	105

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจัดการปกครองท้องถิ่นได้เริ่มต้นมาจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 5 ซึ่งทรงมีพระราชดำริให้มีการฟื้นฟูการปกครองระดับหมู่บ้านที่มีมากแต่เดิมขึ้นใหม่ เพราะทรงเล็งเห็นว่า การปกครองในระดับสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด โดยได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการทดลองจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้านขึ้นที่อำเภอ บางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อ ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) โดยให้ราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้าน แทนการแต่งตั้งจากเจ้าเมืองดังแต่ก่อน นับแต่นั้นมาจึงได้มีการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้านขึ้น ตามหัวเมืองต่าง ๆ โดยตราเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น ร.ศ. 116 ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้บังคับแทน และได้มีการใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (สถาบันดำรงราชานุภาพ. 2552 : 22-23)

ในช่วงปี พ.ศ. 2493 – 2500 ได้มีการยกระดับความสำคัญให้กับบทบาทของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านมากขึ้น โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 นอกจากนี้ทางราชการยังได้ตราพระราชบัญญัติต่าง ๆ มากมายที่เกี่ยวข้องกับกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งต้องเป็นผู้รักษากฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ ทำให้อำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ครอบคลุมวิถีชีวิตของประชาชนในตำบลหมู่บ้าน ตั้งแต่เกิดจนตาย (ภิญโญ นาสิงห์จันทร์. 2553 : 1)

การปกครองหมู่บ้านให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญหลายประการ ประการแรก คือ ผู้นำ เพราะว่าหมู่บ้านมีผู้นำที่ดี มีความหมายย่อมจะนำสังคมหรือชุมชนในหมู่บ้านพัฒนาไปในทิศทางที่ดีและมีความเหมาะสม กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นตำแหน่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองตำแหน่งหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เพราะเป็นหน่วยราชการสุดท้ายที่จะนำนโยบายและแผนงานของแต่ละกระทรวง ทบวง กรม ไปสู่ราษฎรในท้องที่ปกครองและเป็นหน่วยงานแรกที่จะนำความ

ต้องการและสภาพปัญหาข้อเท็จจริงของราษฎรมาสู่งานระบบราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่เช่นเดียวกับนักปกครองอื่น ๆ ในจิตวิญญาณอันเป็นหัวใจของคนมหาดไทยที่จะ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้กับราษฎร นอกจากนี้ทางราชการยังได้ให้อำนาจในการทำงานหลายประการ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามความรับผิดชอบที่มีอยู่ ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนว่าภารกิจ ความรับผิดชอบ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เน้นหนักในการปฏิบัติงานด้านความมั่นคงการรักษา ความสงบเรียบร้อย การปกครองตำบลและหมู่บ้าน การพัฒนาและดูแลรักษาสาธารณูปโภค การประสานงานและขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ เกี่ยวกับความเดือดร้อนความ ต้องการที่เกิดขึ้นกับราษฎรในท้องที่ปกครองของตน (ปริญญา นาคฉัตรีย์. 2552 : 15-20)

บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ตามกรอบของตัวบทกฎหมายที่กำหนดให้มีขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ เป็นกลไกการบริหารราชการ ส่วนภูมิภาคและเป็นตัวแทนของรัฐที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ในการดูแลช่วยเหลือและการให้บริการแก่ประชาชนของรัฐในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีระเบียบวินัยกำกับการทำงาน ต้องเป็นไปตามกฎหมายและแนวนโยบายของรัฐ ผู้ประพฤติผิดวินัยย่อมได้รับโทษ เช่นเดียวกับข้าราชการ พนักงานของรัฐ กล่าวได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทและสถานะต่าง ๆ หลายสถานะด้วยกัน เช่น ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองตามกฎหมาย เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 รวมทั้งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายอื่น ๆ อีกหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 เป็นพนักงานฝ่ายปกครองตามความในมาตรา 2(6) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษา ความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและความมั่นคงภายในประเทศ ในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ที่ตนปกครองอยู่รวมทั้งช่วยเหลือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรมซึ่งสร้างความอบอุ่นให้เกิดแก่ประชาชนในพื้นที่และเป็นหลักประกัน การได้รับบริการจากรัฐอย่างทั่วถึง ในฐานะตัวแทนของรัฐ เป็นกลไกของรัฐในระดับที่ย่อยที่สุด ทำหน้าที่ในการใช้อำนาจของรัฐเพื่อดูแลทุกข์สุขของประชาชนแทนรัฐบาล อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอในฐานะรัฐ โดยตรงและที่สำคัญคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่เป็นทั้งตัวแทนของรัฐเพื่อช่วยเหลือราษฎรในยามประสบภัยพิบัติช่วยเหลือในการติดต่อส่งข่าวสารและเป็นแหล่งข่าวให้กับทางราชการ การดำเนินการเพื่อบริการต่าง ๆ ของรัฐไปสู่การปฏิบัติรวมถึงการเป็นตัวแทนของประชาชนในเวลาเดียวกัน และในฐานะผู้นำหมู่บ้าน เป็นผู้นำตามธรรมชาติในท้องที่เป็นผู้นำในการรวบรวมปัญหาความ

เด็กร้อนของราษฎร นำเสนอต่อทางการราชการ เป็นผู้ใกล้ชิดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เป็นผู้นำความเจริญจากภายนอกเข้าสู่หมู่บ้าน เป็นผู้นำในการสร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน เป็นผู้นำในการประสานงานกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ (ณัฐวุฒิ ถุนนอก, 2555 : 1-2)

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นภายในอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยมีการจัดทำแผนให้ผู้นำหมู่บ้านต้องคอยสอดส่องดูแลลูกบ้าน ดังนี้ ได้มีการจัดทำแผนพยายามโดยเพิ่มปัญหาที่สำคัญ คือ 1) ขาดการอนุรักษ์ และเอาใจใส่ในการดูแลรักษาขนมธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น 2) ขาดการส่งเสริมในเรื่องของการการศึกษาในระดับสูงขึ้น 3) เด็ก/เยาวชน มีสิ่งยั่วยุ สถานบริการ ร้านอินเทอร์เน็ต 4) เกิดปัญหาที่เกิดจากวัยรุ่น ปัญหาโรคติดต่อ ปัญหาการตั้งครรภโดยไม่ได้ตั้งใจ ปัญหาสุขภาพจิต ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม 5) การแพร่ระบาดของยาเสพติด 6) ขาดการวางแผนการผลิตแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และ 7) ประชาชนส่วนมากไม่มีความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง (แผนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอ 4 ปี, 2558 : 17)

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น แต่ยังไม่มีการศึกษาหรือวิจัยว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างครบถ้วนหรือไม่ โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่หลัก ๆ เช่น ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา และด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ เป็นต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข การช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนประชาชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีเป้าหมายสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง
2. อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน มีความคิดแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 12 พ.ศ. 2552 แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

- 1.1 ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย
- 1.2 ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา
- 1.3 ด้านอำนาจหน้าที่อื่นๆ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัย คือ พื้นที่ของอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 10 ตำบล 183 หมู่บ้าน (แผนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอ 4 ปี พ.ศ. 2558 – 2561. 2558 : 14)

3. ประชากร

- 3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 183 คน (รายงานประจำปี 2558. 2558 : 14)
- 3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 118 คน โดยใช้การเทียบตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Robert V. Krejcie & Earyle W. Morgan. 1970 : 12)

4. ขอบเขตด้านตัวแปร

4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) คือ ข้อมูลทั่วไป ได้แก่

4.1.1 เพศ

4.1.2 ระดับการศึกษา

4.1.3 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

4.2 ตัวแปรตาม (Dependent variables) คือ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 12 พ.ศ. 2552 แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

4.2.1 ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

4.2.2 ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา

4.2.3 ด้านอำนาจหน้าที่อื่นๆ

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนกันยายน – สิงหาคม 2559

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้กำหนดคำศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ หมายถึง การทำงานของผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 12 พุทธศักราช 2552 แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย หมายถึง การประชุมชี้แจงข้อราชการ แก่ราษฎร การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและถูกต้องสุขลักษณะ การดูแลราษฎรให้ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการ การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อาชญากรรม อาวุธสงคราม บ่อนการพนัน แหล่งอบายมุข การบุกกรุกทำลายป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบุกกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์และการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ

ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา หมายถึง มีการชี้แจงข้อปฏิบัติ ระเบียบแบบแผนของทางราชการให้ราษฎรในท้องที่ปกครองทราบ มีการกำกับ ดูแลราษฎร ในท้องที่ปกครองให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ มีการป้องกัน และแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของราษฎร ในท้องที่ปกครอง มีการสอดส่องและเฝ้า ระวังไม่ให้มีเหตุร้ายแรงเกิดขึ้นภายในท้องที่ปกครอง มีการกับดูแลให้ท้องที่ปกครองของตน ปราศจากแหล่งการพนันและแหล่งอบายมุข กรณีเกิดเหตุร้ายเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการใน การจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิดพร้อมทั้งติดตามเอาของกลางที่ใช้ในการกระทำความผิดมา เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม มีการติดตามสอดส่องพฤติกรรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมี การประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญา และการประណอมข้อพิพาทของ ราษฎรที่เกิดขึ้นในท้องที่ปกครอง

ด้านอำนาจหน้าที่อื่นๆ หมายถึง การใกล้เคียง ประนิประណอมข้อพิพาทการระงับข้อ พิพาทต่าง ๆ การสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านการปฏิบัติต่อประชาชน ในหมู่บ้านอย่างเสมอภาค การรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ผู้ใหญ่บ้าน หมายถึง ผู้นำที่ประชาชนเลือกเข้ามาให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำท้องที่ใน ระดับหมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ในการวิจัย ครั้งนี้ คือ ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

อายุ หมายถึง อายุของผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิทางการศึกษาที่ได้รับการเล่าเรียนตามหลักสูตร ที่เรียนจบมาสูงสุดของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง หมายถึง ระยะเวลานับตั้งแต่เริ่มปฏิบัติงาน ตามบทบาทหน้าที่จนถึงปัจจุบันของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ประโยชน์ที่จะได้รับ

ได้ทราบถึงข้อเสนอเทศของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ต่ออำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงการทำงานของผู้ใหญ่บ้านให้ดียิ่งขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า แนวคิด แนวปฏิบัติ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยนำเสนอตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทและการปฏิบัติงาน
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะปกครองท้องถิ่น
4. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
5. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2457
6. บริบทอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทและการปฏิบัติงาน

1. ทฤษฎีบทบาทในการปฏิบัติงาน

เป็นทฤษฎีที่มุ่งวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับจุลภาค หน่วยของการวิเคราะห์ คือ บุคคล (Individual) จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาอธิบายการแสดงพฤติกรรมของอาสาพัฒนาชุมชนและผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ตามบทบาทที่แต่ละคนได้รับและถูกกำหนดโดยระเบียบ หนังสือสั่งการของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้คำนิยามและแนวคิดเกี่ยวกับคำว่าบทบาทไว้ดังนี้

สมเดช สิทธิพงษ์พิทยา (2533 : 13) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทหมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับอำนาจหน้าที่และสิทธิซึ่งผูกพันอยู่กับสถานภาพ หรือฐานะตำแหน่งทางสังคม โดยสังคมจะกำหนดหรือคาดหวังบทบาทของบุคคลในแต่ละสถานภาพ หรือฐานะตำแหน่งไว้เพื่อให้ดำรงอยู่ในสถานภาพหรือฐานะตำแหน่งนั้น ๆ

สวิโล เรียงวัฒนสุข (2535 : 18-21) กล่าวว่าทฤษฎีบทบาทสามารถใช้อธิบายพฤติกรรมสังคมได้ดีในหลาย ๆ ด้าน และสามารถใช้อธิบายได้ดีเพราะเป็นทฤษฎีที่มีลักษณะเป็นทางการน้อยกว่าและมีโครงสร้างที่กว้างกว่า ทฤษฎีบทบาทไม่สนใจเรื่องของปัจเจกบุคคล แต่จะอธิบายพฤติกรรมของบุคคลในแง่ของบทบาทที่มีอยู่ บทบาทตามความคาดหวังทักษะในบทบาทของตนและอิทธิพลของกลุ่มอ้างอิงที่มีต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือ แต่ละบุคคลมีหลายบทบาทในเวลาเดียวกัน อาจเป็นทั้งพ่อ ลูก ลูกเขย ลูกน้อง ลูกหนี้ สามีนี่ เป็นต้น บทบาทที่บุคคลแสดงออกมีทั้งที่เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกและบุคคลอื่นรับรู้ นอกจากนั้นยังมีบทบาทที่บุคคลอื่นคาดหวังให้แสดงออกด้วย

Krech (1962 : 68) กล่าวว่าบทบาทเป็นแบบแผนของความต้องการและการกระทำที่สมาชิกของชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นตามคุณลักษณะของตำแหน่งหรือบทบาท คือ สิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลหนึ่งในสังคมตามสถานภาพของตนเอง

Cohen (1979 : 35-36) ได้ให้ความหมายของคำว่า "บทบาท" ไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่น สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งนั้นจะต้องปฏิบัติและ ยังให้คำอธิบายเรื่องความหมายซึ่งสรุปได้ว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด (Prescribed Role) ถึงแม้ว่าบุคคลบางบุคคลจะไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่คาดหวังโดยผู้อื่น แต่เราก็ยังคงยอมรับว่าบุคคลจะต้องปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ และส่วนบทบาท ที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตาม ตำแหน่งของเขา ส่วนความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริง นั้นอาจมีสาเหตุมาจาก

1. บุคคลขาดความเข้าใจในส่วนร่วมของบทบาทที่ต้องการ
2. บุคคลไม่เห็นด้วย หรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด
3. บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Broom and Selnick (1977 : 34-35) ได้อธิบายถึงคำว่า "บทบาท" ไว้ดังนี้

1. บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทในอุดมคติ (Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง
2. บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำหน้าที่ของตำแหน่ง โดยอาจจะไม่ตรงกับบทบาทในอุดมคติทุกประการ และอาจแตกต่างกัน ไปในแต่ละบุคคล

3. บทบาทที่กระทำจริง (Performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำไปจริง ตามความเชื่อความคาดหวัง ตลอดจนความกดดัน และโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคม ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

สุภา สุกุลเงิน (2545 : 10) เป็นนักมานุษยวิทยาคนแรกที่ทำให้แนวคิดในเรื่องฐานะตำแหน่ง (Status) และบทบาท (Role) ของฐานะตำแหน่ง นั้น Linton กล่าวว่าสังคมตั้งอยู่บนรากฐานของการปฏิบัติตอบโต้ของคนในสังคมนั้น (Reciprocal Behavior) ถ้าหากคนไม่มีการกระทำตอบโต้ แนวคิดในเรื่องฐานะตำแหน่ง และบทบาทจะไม่เกิดขึ้น Linton เห็นว่าฐานะตำแหน่งเป็นนามธรรม หมายถึง ตำแหน่ง ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในรูปแบบหนึ่ง (A Particular Pattern) ซึ่งจะเป็นเครื่องที่กำหนดบทบาทของ ตำแหน่งนั้น ๆ ได้ว่าจะมีภารกิจหน้าที่อย่างไร เพราะฉะนั้น ตำแหน่งจึงเป็นสิ่งที่คู่กับ บทบาท Linton ยังได้จำแนกชนิดของฐานะตำแหน่งออกเป็น 2 ชนิด คือ ฐานะตำแหน่งที่ได้มาโดยกำเนิด (Ascribed Status) และ ฐานะตำแหน่งที่ได้มาโดยการกระทำ (Achieved Status)

นอกจากนั้น Linton ได้ให้แนวคิดทฤษฎี บทบาทไว้ว่าการที่บุคคลจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ถูกกำหนดไว้ได้หรือไม่ นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังต่อไปนี้คือ

1. ลักษณะเฉพาะของสังคมหรือชุมชน
2. วัฒนธรรม ประเพณีและความปรารถนาของสังคมที่เกี่ยวข้อง
3. บุคลิกภาพและความจำเป็นของบทบาท

องค์ประกอบที่กล่าวมานี้จะทำให้บุคคลแสดงถึงบทบาทตามนิสัยที่หน้าที่และ ตามสถานภาพของตน

Allport (1973 : 181-184) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการแสดง บทบาทของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role Expectation) คือ บทบาทที่สังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนดโดยกลุ่มสังคมและโดยสถานภาพที่บุคคลนั้น ๆ ครองอยู่
2. การรับรู้บทบาท (Role Conception) คือ การที่บุคคลรับรู้ในบทบาทของตนเอง ว่าควรจะมีบทบาทอย่างไร และสามารถจะมองเห็นบทบาทของตนเองได้ ตามการรับรู้ นั้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพความต้องการของบุคคลนั่นเอง โดยการรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคล ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายใน ชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น

3. การยอมรับบทบาทของบุคคล (Role Acceptation) จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และบทบาทที่ตนรับอยู่ การยอมรับบทบาทเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในบทบาท และการสื่อสารระหว่างสังคมและบุคคลนั้น ทั้งนี้ก็เพราะว่าบุคคลอาจไม่ได้ยินดียอมรับบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือกจากสังคมให้รับตำแหน่ง และมีบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติตาม เพราะถ้าหาก บทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหายหรือเสียประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้ง กับความต้องการ (Role Conflict) หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่ก็พยายาม หลีกเลี่ยงบทบาทนั้น ไม่ยอมรับบทบาทนั้น ๆ

4. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (Role Performance) เป็นบทบาทที่เข้าของสถานภาพแสดงจริง (Actual Role) ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้ และตามความคาดหวังของตนเอง การที่บุคคลใดจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้สักเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับ บทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้นอยู่ เนื่องจากความสอดคล้องกับบทบาท ตามความคาดหวังของสังคม และการรับรู้บทบาทของตนเอง

ทิตยา สุวรรณะชญ (2540 : 4) บทบาท หมายถึง ลักษณะของพฤติกรรมที่ตกกำหนดโดยฐานะตำแหน่งและเปรียบเทียบ "บทบาท" และ "ตำแหน่ง" เป็นเสมือนหนึ่ง เหรียญสองด้าน กล่าวคือ ด้านหนึ่งเป็น "ตำแหน่ง" คือ เป็นผลรวมของสิทธิหน้าที่ แต่อีกด้าน หนึ่งเป็น "บทบาท" คือ เป็นการประพฤติตามสิทธิและหน้าที่นั้น และยังได้แบ่งบทบาท ออกเป็น

1. บทบาทตามอุดมคติ (Ideal Role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควร
2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคม

จะต้องปฏิบัติจริง และยังได้กล่าวไว้ว่า "บทบาทที่ปฏิบัติจริง" นี้เป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่ง อารมณ์ขณะแสดงบทบาทและอุปสรรคของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ และปฏิกิริยาของผู้ที่เกี่ยวข้อง แต่อย่างไรก็ตาม ทิตยา สุวรรณะชญ ได้กล่าวสรุปฐานะ ตำแหน่งและบทบาททางสังคมไว้ ดังนี้

1. มีสถานภาพ (Status) อยู่จริงในสังคม และมีอยู่ก่อนที่ตัวคนจะเขาไปแสดงหรือครองสถานภาพนั้น
2. มีบทบาทที่ควรเป็น (Ought-to-Role) ประจำตำแหน่ง
3. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญ

ใน การกำหนดฐานะตำแหน่ง และบทบาทที่ควรจะเป็น

4. การที่คนเราจะทราบถึงฐานะตำแหน่ง และบทบาทหน้าที่ใดมาจากการปะทะสังสรรค์ทางสังคม (Socialization) ในสังคมนั้น ๆ

5. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้น จะไม่แน่นอนเสมอว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริงของคนที่ครองฐานะตำแหน่งอื่น ๆ เพราะพฤติกรรมจริง ๆ นั้นเป็นผลของการปฏิบัติกริยาของคน ที่ครองตำแหน่งที่มีต่อบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง และบุคลิกภาพ ของผู้อื่นที่เข้าร่วมในพฤติกรรมและรองกระตุ้น (Stimulus) ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคม

ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์ (2542 : 92-93) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการการแสดงบทบาทของบรรดาสมาชิกภายในองค์การ ย่อมสามารถกำหนดมา ได้ เป็น 4 ระยะ

ระยะที่ 1 เป็นระยะของการคาดหมายในบทบาท เมื่อคนเราเริ่มเข้ามาในองค์การ ก็จะมีการ ได้ข้อมูลและข่าวสารจากองค์การ อาจ โดยการปฐมนิเทศ การแก่อบรม เพื่อให้ คน ๆ นั้นสามารถคาดหมายถึงบทบาทที่เขาต้องแสดงออกในองค์การ

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่เป็นทางการ คนที่เข้ามาถูกกำหนดบทบาทที่จะต้องแสดง โดยอาจกำหนดออกมาเป็นวัตถุประสงค์ระเบียบวิธีปฏิบัติงาน กฎ ข้อบังคับ และเขา จะต้องแสดงบทบาทไปตามที่กำหนดเพื่อแลกกับผลตอบแทนซึ่งอาจจะเป็นผลตอบแทน ทางด้านตัวเงิน หรือทางด้านการ ได้รับการส่งเสริมเลื่อนตำแหน่งหรือผลตอบแทนอื่น ๆ

ระยะที่ 3 เป็นระยะของการเรียนในบทบาท เมื่อคนที่เข้ามาเริ่มปฏิบัติงาน เขาก็จะเริ่มมีการเรียนรู้ในบทบาทที่เขาได้แสดงออกมาอย่างเป็นทางการ และในขณะเดียวกัน เนื่องจากการทำงาน ต้องมีความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ ความคาดหมายของผู้ร่วมงานที่ไม่เป็นทางการที่มีต่อบทบาทของเขาก็มีส่วนสำคัญ เขาต้องพยายามที่จะปรับบทบาทของเขา ให้สอดคล้องกับความคาดหมายที่เป็นทางการ จากองค์การและความคาดหมายที่ไม่เป็นทางการจากผู้ร่วมงาน

ระยะที่ 4 ระยะของการคงอยู่หรือออกไปจากองค์การ เมื่อคนเข้าในองค์การ ได้ปฏิบัติงานมาจนถึงระยะนี้ เขาก็ทราบว่าเขาควรจะอยู่ หรือลาออกไปจากองค์การ โดยอาศัย การเรียนรู้ จากบทบาทที่ผ่านมาในระยะที่ 3 เขาจะคงอยู่ต่อเมื่อบทบาทที่เขาแสดงอยู่สอดคล้อง หรือเป็นไปตามความคาดหมายขององค์การ และตามความคาดหมายที่ไม่ เป็นทางการของ ผู้ร่วมงาน ถ้าหากบทบาทที่เขาแสดงอยู่ไม่สอดคล้องหรือไม่เป็นไปตาม ความคาดหมายของ องค์การ หรือตามความคาดหมายที่ไม่เป็นทางการของผู้ร่วมงานอันใดอันหนึ่งแล้ว ก็จะมีรู้สึก

เกิดความขัดแย้งในบทบาท หรือความไม่ชัดเจนในบทบาทขึ้น หากไม่สามารถแก้ไข ก็จะเกิดความเบื่อหน่าย ความไม่พึงพอใจ และลาออกไปในที่สุด

จะเห็นได้ว่าเรื่องราวของบทบาทมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของคนในองค์กรคนในองค์กรจะแสดงพฤติกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ในบทบาทที่เป็นที่คาดหวังจากผู้อื่น และองค์กร

บุญสม พิมพ์หนู (2540 : 26) ได้ให้แนวความคิด ในเรื่องมโนทัศน์ของทฤษฎีบทบาท ว่าบทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งได้ถูกคาดหวังจากสังคมารอบด้าน เช่น จากผู้อยู่ในตำแหน่งอื่น ๆ รอบตัว (ผู้ร่วมงาน) รวมทั้งตัวเราเองด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากกระบวนการซึ่งเรียกว่า "กระบวนการทาง สังคม (Socialization) ถ้าความคาดหวังจากทุกฝ่ายไม่ตรงกันและผู้ดำรงตำแหน่งอยู่ใน บทบาท ไม่สามารถปรับให้มีความพอดีจะเกิดปัญหาต่อต้านขัดแย้งในบทบาทหรือความ ล้มเหลวในบทบาทได้ และผลที่ตามมาคือความล้มเหลวของงาน ดังนั้น การแสดง บทบาทของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่จะเป็นไปได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างและที่สำคัญ ได้แก่

1. ความเข้าใจในบทบาทที่ตนต้องแสดง หรือปฏิบัติ
2. ประสบการณ์ของผู้ที่แสดงบทบาท
3. บุคลิกภาพของผู้ที่แสดงบทบาทนั้น

ตามคำจำกัดความของ “บทบาท” ดังที่กล่าวมาทั้งหมดพอสรุปได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้ “บทบาท” หมายถึง กลุ่มของพฤติกรรมที่บุคคลที่ได้แสดงออกเมื่อดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง เป็นบทบาทที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งบุคคลจะต้องแสดงบทบาทตามภาระ หน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบและสิทธิที่กำหนดไว้ และพฤติกรรมที่บุคคลได้แสดงออกตามความคาดหวังของสังคม เมื่อดำรงอยู่ใน ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งว่า เขาควรมีบทบาทอย่างไร ซึ่งอาจตรงกับแบบแผนที่กำหนด ไว้หรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการรับรู้ความเข้าใจ รวมทั้งคุณค่า และทัศนคติของบุคคล

บทบาทที่ถูกกำหนดโดยตำแหน่งนั้น ๆ ทุก ๆ บทบาทมีส่วนสัมพันธ์กับบทบาทอื่น ๆ ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ และบทบาทหนึ่งบทบาทใด จะไม่สามารถดำรงอยู่ได้โดยปกติ จากความสัมพันธ์กับบทบาทอื่น ๆ ซึ่งเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของ ตำแหน่งนี้ ในระบบสังคมที่สลับซับซ้อน และมีความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งหลาย ๆ ตำแหน่งที่แตกต่างกัน กับบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ บางอย่างก็สัมพันธ์กันด้วยดี แต่มี บางอย่างก็ไม่สัมพันธ์กัน และนั่นก็คือ สิ่งที่แสดงถึงความสัมพันธ์และขัดแย้งกัน

ในส่วนที่เกี่ยวกับบุคลิกภาพอาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในบทบาทได้เนื่องจากคุณลักษณะหรือพฤติกรรมประจำตัวของแต่ละบุคคลอาจไม่เป็นไปตามที่ตนเองหรือที่ผู้อื่นคาดหวังต้องการ หรือไม่เหมาะสมกับตำแหน่งบทบาทใด ๆ ที่กำหนดไว้

สุพัตรา สุภาพ (2540 : 30) ได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท (Role) คือการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น มีตำแหน่งเป็นพ่อ บทบาท คือ ต้องเลี้ยงดูลูก เป็นครู บทบาท คือ สั่งสอน อบรมนักเรียนให้ดี เป็นคนไข้ บทบาท คือ ปฏิบัติตามหมอสั่ง

ยา อาษาญา (2540 : 11) ได้ให้ความหมายของ บทบาทหน้าที่ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็น "บุคคล" และเปรียบให้เสมือน "บท" ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงละครเรื่องนั้น ๆ เป็นตัว (ละคร) อะไร มีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องแสดงอย่างไร ถ้าแสดงผิดบท หรือไม่สมบท ก็อาจถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้แสดงไปเลย ใน ความหมายเช่นนี้ "บทบาท" ก็คือการกระทำต่าง ๆ ที่ "บท" กำหนดให้ผู้แสดงต้องทำ トラบใดที่ยังอยู่ใน "บท" นั้น

จากทฤษฎีและความหมายของทฤษฎีบทบาท สรุปได้ว่าทฤษฎีบทบาท เป็นทฤษฎีที่มุ่งวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับจุลภาค หน่วยของการวิเคราะห์ คือ บุคคล (Individual) จะอธิบายพฤติกรรมของบุคคลในแง่ของบทบาทที่มีอยู่ บทบาทตามความคาดหวังทักษะในบทบาทของคนและอิทธิพลของกลุ่มอ้างอิงที่มีต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กล่าวคือ แต่ละบุคคลมีหลายบทบาทในเวลาเดียวกัน อาจเป็นทั้งพ่อ ลูก ลูกเขย ลูกน้อง ลูกหนี้ สามี เป็นต้น บทบาทที่บุคคลแสดงออกมีทั้งที่เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกและบุคคลอื่นรับรู้ การแสดง บทบาทของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่ที่จะเป็นไปได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างและที่สำคัญ คือ ความเข้าใจในบทบาทที่ตนต้องแสดง หรือปฏิบัติ ประสบการณ์ของผู้ที่แสดงบทบาท และบุคลิกภาพของผู้ที่แสดงบทบาทนั้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

แนวคิดในเรื่องบทบาทนี้สามารถพิจารณาได้ 3 รูปการ คือรูปการทางด้านมานุษยวิทยา รูปการทางด้านจิตวิทยา และรูปการทางด้านสังคมวิทยา ซึ่งนักจิตวิทยาและนักสังคมวิทยา ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทไว้หลายอย่าง โดยนักจิตวิทยาอธิบายบทบาทในแง่ความสัมพันธ์ของกลุ่มชน ส่วนนักสังคมวิทยานั้นในเรื่องสถาบัน เราสามารถศึกษาได้จากทัศนะของนักมานุษยวิทยา นักสังคมวิทยา และนักจิตวิทยา ดังนี้

2.1 ทศนะของนักมานุษยวิทยา

หลักใหญ่ของมานุษยวิทยา คือ บรรดาพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนนั้นถูกกำหนดโดยวัฒนธรรมซึ่งเป็นเสมือนแกนกลางอันเป็นกำลังหนุนตัวจักรทั้งหลาย นักมานุษยวิทยาถือวัฒนธรรมเป็นผลเนื่องมาจากปฏิกิริยาของพฤติกรรมปกปิด และพฤติกรรมเปิดเผยของคนที่มีต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันของคนในรูปสังคม

Linton (1964 : 141) เป็นนักมานุษยวิทยาที่ให้แนวคิดในเรื่อง ฐานะตำแหน่ง และบทบาทของฐานะตำแหน่งนั้น ลินตัน ถือว่าสังคมตั้งอยู่บนรากฐานของการปฏิบัติตอบโต้ของคนในสังคมนั้น ถ้าหากคนไม่มีการกระทำตอบโต้แล้ว แนวคิดในเรื่องฐานะตำแหน่ง และบทบาทจะไม่เกิดขึ้น ลินตัน เห็นว่าสภาพเป็นนามธรรม ซึ่งหมายถึงตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในกระสวนหนึ่งซึ่งจะเป็นเครื่องกำหนดบทบาทตำแหน่งนั้น ๆ จะมีภารกิจหน้าที่อยู่อย่างไรบ้าง ฉะนั้นเมื่อมีตำแหน่งเกิดขึ้น สิ่งที่มาควบคู่กับตำแหน่งก็คือบทบาทของตำแหน่ง เพราะว่าทุก ๆ ตำแหน่งจะต้องมีบทบาทกำกับบทบาท และตำแหน่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ จนกล่าวได้ว่าไม่อาจมีบทบาทได้โดยปราศจากตำแหน่ง หรือไม่อาจมีตำแหน่งได้โดยปราศจากบทบาท บทบาทและตำแหน่งเป็นสิ่งที่ควบคู่กันเสมอ เปรียบเสมือนเหรียญ ถ้าด้านหนึ่งของเหรียญคือตำแหน่ง อีกด้านหนึ่งของเหรียญก็คือบทบาทนั่นเอง

2.2 ทศนะของนักสังคมวิทยา

นักสังคมวิทยาที่มีชื่อเสียงของอเมริกา คือ ทัลคอตต์ พาร์สันส์ มีความเห็นเช่นเดียวกับลินตัน ว่าฐานะตำแหน่งและบทบาทของบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่มียอยู่แล้ว บุคคลผู้อยู่ในฐานะตำแหน่งย่อมจะทำหน้าที่ที่จะให้ฐานะตำแหน่งนั้นมีบทบาทไปตามแบบฉบับ นอกจากนั้น ลินตัน ยังถือว่าบุคลิภาพกับผู้มีพฤติกรรมสังคมไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เพราะบุคลิภาพเป็นกระสวนของพฤติกรรมที่สอดคล้องเช่นเดียวกับบุคลิภาพผู้เป็นเอกทัตตะ ในทางพฤติกรรมสัมพันธ์หรือตอบโต้ถือว่าบทบาทฐานะตำแหน่งนับเป็นเพียงนิติกรรมของพฤติกรรมของคน ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกจริงของคน

2.3 ทศนะของนักจิตวิทยาสังคม

จิตวิทยาสังคมนับเป็นวิชาที่ประสานวิชาสังคมวิทยาและจิตวิทยาเข้าด้วยกัน วิชานี้มุ่งที่จะต้องทำความเข้าใจและอธิบายว่าความคิดที่ดี ความรู้สึกที่ดี หรือพฤติกรรมของคนนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการปรากฏตัวของคนอื่นหรือสิ่งอื่น ๆ หรือความคิดที่ว่า คนอื่นและสิ่งแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนอย่างไรบ้าง นักจิตวิทยาสังคมยอมรับว่า

ฐานะ ตำแหน่ง และบทบาทนั้นเป็นสิ่งที่มียู่แล้ว ก่อนที่ตัวคนจะเข้าไปสมตำแหน่งนั้น แต่จิตวิทยาเป็นการศึกษาถึงปฏิกิริยาซึ่งเป็นผลให้พฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่าง “ตัว” กับฐานะตำแหน่งและบทบาท

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทเป็นลักษณะของพฤติกรรมที่ถูกกำหนดโดยฐานะ ตำแหน่ง และยังได้แบ่งบทบาทออกเป็น “บทบาทตามอุดมคติ” (Ideal Role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรปฏิบัติ และ “บทบาทที่ปฏิบัติจริง” (Actual Role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมจะต้องปฏิบัติจริง โดยเขากล่าวว่า “บทบาทที่ปฏิบัติจริง” นี้เป็นผลรวมของ 1) บทบาทตามอุดมคติ 2) บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่ง 3) อารมณ์ขณะแสดงบทบาทและอุปกรณของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ และ 4) ปฏิกิริยาของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยได้สรุปฐานะ ตำแหน่งและบทบาททางสังคมไว้ คือ 1) มีสถานภาพ (Status) อยู่จริงในทุกสังคม และมีอยู่ก่อนที่ตัวคนจะเข้าไปครอง 2) มีบทบาทที่ควรจะเป็น (Ought-to-Be Role) ประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง 3) วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสำคัญในการกำหนดฐานะ ตำแหน่ง และบทบาทที่ควรจะเป็น 4) การที่คนเราจะทราบถึงฐานะ ตำแหน่งและบทบาทนั้น ได้มาจากสังคมกรรม (Socialization) ในสังคมนั้น ๆ และ 5) บทบาทที่ควรจะเป็นนั้น ไม่นั่นแน่นอนเสมอว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริง ๆ ของคนที่ครองฐานะตำแหน่งอื่น ๆ เพราะพฤติกรรมจริง ๆ นั้นเป็นผลของปฏิกิริยาของคนที่ครอบฐานะตำแหน่งที่มีบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเองและบุคลิกภาพของผู้อื่นที่เข้าร่วมในพฤติกรรมและเครื่องกระตุ้นที่มีอยู่ในเวลาและสถานการณ์ที่เกิดการติดต่อทางสังคม

3. องค์ประกอบของบทบาท

พัชนี วรกวิน (2542 : 36) ได้จำแนกองค์ประกอบของบทบาทไว้ ดังนี้

1. ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับที่ปรากฏอยู่อย่างชัดเจน ได้แก่ ส่วนของบทบาทที่กฎหมายและข้อบังคับกำหนดให้กระทำหรือปฏิบัติ ถ้าบุคคลที่สวมบทบาทตามตำแหน่งไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่ปรากฏอย่างชัดเจน ก็ถือว่าบุคคลนั้นไม่ได้แสดงบทบาทในตำแหน่งนั้น ๆ
2. ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและจะขาดมิได้ ได้แก่ ส่วนของบทบาทที่สำคัญ ถ้าขาดส่วนนี้จะทำให้บทบาทของตำแหน่งผิดไป
3. ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท ได้แก่ บทบาทที่แม้จะขาดหายไปหรือมิได้แสดงบทบาทนี้ก็ไม่ทำให้บทบาทที่ต้องการแสดงผิดไป

4. ความหมายการปฏิบัติงาน

มีผู้ให้นิยามความหมายของการปฏิบัติงาน ดังนี้

Getzels and Guba (1957 : 176) กล่าวว่า การดำเนินงานขององค์กรใดก็ตาม ถ้าจะให้ทำงานดำเนินไปด้วยความเหมาะสมและได้ผล บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนั้นทุกคน ต้องมีความเห็นสอดคล้องตรงกัน ในการกำหนดบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งดำรงตำแหน่งแต่ละตำแหน่งในองค์กรนั้น ๆ รับผิดชอบปฏิบัติ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การปฏิบัติงานจะดำเนินไปด้วยดีก็ต่อเมื่อไม่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ผู้เกี่ยวข้องฝ่ายใดก็ตาม มีความคิดเห็นขัดแย้งกันในการที่จะกำหนดหรือนึกคิดหรือคาดคะเนให้ผู้ปฏิบัติทำอะไรอย่างไร นอกจากนี้ ในการปฏิบัติงานนั้นจะมีผลรวมของความสัมพันธ์ระหว่าง 1) วัฒนธรรม ประเพณีและความปรารถนาของสังคมที่ผู้นั้นดำรงตำแหน่ง 2) ลักษณะขององค์กรที่ผู้นั้นดำรงตำแหน่ง 3) ตัวบุคคล บุคลิกภาพ และความต้องการหรือความจำเป็นเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

David and Ballachey (1962 : 338) ให้ความเห็นว่า ความเห็นของบุคคลอื่นที่กำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งใด ตำแหน่งหนึ่ง มิได้มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ เพียงอย่างเดียว แต่มีอิทธิพลต่อความต้องการและความมุ่งหมาย ความเชื่อ ความรู้สึก ความปรารถนา ปรัชญาส่วนบุคคลของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ ด้วย ดังนั้นการกระทำใด ๆ ของผู้ดำรงตำแหน่งใดก็ตามมักจะเป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากความนึกคิดของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นที่รู้สึกว่าคุณอื่นเขาต้องการให้ตนกระทำอะไร อย่างไร ในฐานะที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งนั้น

Barnard (1966 : 82) กล่าวว่า ประสิทธิภาพจะมีขึ้นต่อเมื่อผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติจริงตามหน้าที่ที่องค์กรกำหนดไว้

Good (1973 : 82) ได้ให้ความหมายของการปฏิบัติงานไว้ว่า “การปฏิบัติงาน” (Performance) หมายถึง การทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อผลสำเร็จอย่างดีที่สุดของงาน จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การปฏิบัติงาน หมายถึง การที่บุคคลทำงานตามตำแหน่ง ตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของตนอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้งานเกิดผลสำเร็จ ตามหน้าที่ของแต่ละกลุ่ม แต่ละองค์กรได้กำหนดและตรงกับความต้องการของบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย

5. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล

บุคคลย่อมมีความแตกต่างกันด้วยคุณลักษณะส่วนบุคคล หรือสภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นดำรงอยู่ ปัจจัยเหล่านี้อาจทำให้ผลการปฏิบัติงานของบุคคลออกมาแตกต่างกัน ดังนั้นผู้ศึกษา จึงได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล ประกอบ ดังนี้ นักวิชาการที่กล่าวว่าคุณลักษณะส่วนบุคคลเป็นปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลการปฏิบัติงานของบุคคล ได้แก่ Hunt (1979 ; อ้างถึงใน ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์ : 2526) กล่าวว่าคุณลักษณะของตัวบุคคลเป็นสิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลงานความสามารถ (Ability) และสิ่งจูงใจ (Motive) เป็นสิ่งที่มอิทธิพลต่อคุณลักษณะส่วนบุคคล

สุวารี สุขุมาลวรรณ (2533 : 24-25) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงาน คือ เงื่อนไขหรือสภาวะที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ ได้แก่

1. ปัจจัยทางสติปัญญา ได้แก่

- 1.1 ความสามารถในการเรียนรู้
- 1.2 ความรู้ในงาน
- 1.3 ความคิดริเริ่ม
- 1.4 ความฉลาดหลักแหลม
- 1.5 ความตื่นตัว ความกระตือรือร้น

2. ปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่

- 2.1 สุขภาพ
- 2.2 ทักษะในการทำงาน
- 2.3 ความแข็งแรงในการทำงาน

3. ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่

- 3.1 ความทะเยอ ทะยาน
- 3.2 การตัดสินใจ
- 3.3 ทศนคติ
- 3.4 ความน่าไว้วางใจ
- 3.5 ปัจจัยที่ส่งเสริมการปรับปรุงการทำงาน
- 3.6 ความพยายามในการทำงาน

การปฏิบัติงาน หมายถึง การที่บุคคลทำงานตามตำแหน่ง ตามภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของตนอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้งานเกิดผลสำเร็จ โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานคือ ปัจจัยทางสติปัญญา ปัจจัยทางกายภาพ และปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความทะเยอทะยาน ทักษะคติ การตัดสินใจ ความพยายามในการทำงาน เป็นต้น

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน

ประเทศไทยได้ยึดหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในระบอบรัฐสภา เช่นนี้ มานับแต่การอภิวัตน์เปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 โดยระบอบการปกครองนี้ มีส่วนสำคัญที่ทำให้การบริหารราชการแผ่นดิน จำต้องมีคณะบุคคลขึ้นมารับผิดชอบ มีบุคคลหนึ่งทำหน้าที่คณะผู้บริหาร ที่พร้อมจะถูกครอบคลุม ตรวจสอบ และถ่วงดุลการใช้อำนาจทางการบริหารจากรัฐสภา ตามแนวคิดอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดที่ใช้ในอำนาจทางการบริหารจากรัฐสภา ตามแนวคิดอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศเป็นของปวงชน ที่แต่ละฝ่ายต่างมีความเป็นอิสระในการใช้อำนาจของตนเอง แต่ยังมีการควบคุมและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน (สถาบันพระปกเกล้า. 2551 : 39)

1. ความหมายของการบริหารราชการแผ่นดิน

การบริหารราชการแผ่นดิน หมายถึง การกำหนดนโยบายและทิศทางว่าจะจัดการปกครองประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การต่างประเทศ ไปในแนวทางใด และใช้วิธีการใด จึงจะเป็นเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพ คุ่มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดภารกิจที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจและทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น การกระจายอำนาจตัดสินใจการอำนวยความสะดวก และการตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยการจัดหาอัตรากำลังเจ้าหน้าที่งบประมาณ เครื่องมือเครื่องใช้ และออกกฎ ระเบียบต่าง ๆ มารองรับ ตลอดจนการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายตามที่อำนาจบัญญัติ คือ รัฐสภาให้ความเห็นชอบ

2. การบริหารราชการแผ่นดินในอดีตของไทย

ในสมัยกรุงสุโขทัยไม่ปรากฏว่าพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ใดในการบริหารปกครองบ้านเมือง แต่จากหลักฐานที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 พบว่า มีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก และให้ราษฎรช่วยกัน “ถือบ้านถือเมือง” ครั้นล่วงมาถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้แยกการบริหารออกเป็นฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหาร มีสมุหนายกเป็นผู้รับผิดชอบด้านพลเรือน บริหารกิจการเกี่ยวกับเวียง วัง คลัง และนา และมีสมุหกลาโหมรับผิดชอบด้านการทหารและการป้องกันประเทศ แต่ภายหลังทั้งสมุหนายกและสมุหกลาโหม รวมทั้งจตุสดมภ์ด้วย และได้จัดระเบียบบริหารราชการออกเป็นกระทรวง ตามแบบอย่างประเทศตะวันตก ให้มีเสนาบดีเป็นผู้รับผิดชอบแต่ละกระทรวงทั้ง 12 กระทรวง มีปลัดทูลฉลองเป็นผู้กำกับการงานและช่วยราชการภายในกระทรวง มีการประชุมคณะเสนาบดี ซึ่งพระมหากษัตริย์ประทับเป็นองค์ประธาน หรือให้ที่ประชุมเสนาบดีเป็นครั้งคราว การบริหารราชการแผ่นดินในรูปคณะเสนาบดีได้ดำเนินมาจนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีการจัดตั้งองคมนตรีสภา ทำหน้าที่เสนาบดีสภาเป็นที่ประชุมปรึกษาหารือข้อราชการขอเสนาบดีทั้งหลายการบริหารราชการแผ่นดินก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จึงเป็นเรื่องของพระมหากษัตริย์ โดยตรงการแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่ง การกำหนดนโยบายในการบริหาร การควบคุมการบริหาร ล้วนแต่เป็นเรื่องของพระราชอำนาจตามพระราชอัชฌาศัย เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช 2457 กำหนดให้มีคณะบุคคลขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินเรียกว่า “คณะกรรมการราษฎร” มี “ประธานกรรมการราษฎร” ทำหน้าที่หัวหน้าคณะ ต่อมาเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2457 แล้ว ตำแหน่งเหล่านี้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “คณะรัฐมนตรี” รับผิดชอบร่วมกันในการบริหารราชการแผ่นดินมี “รัฐมนตรี” รับผิดชอบบริหารราชการในกระทรวงที่ได้รับมอบหมาย โดยมี “นายกรัฐมนตรี” ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการบริหารราชการแผ่นดิน

3. การบริหารราชการแผ่นดินตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 วางแนวทางให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านบริหารราชการแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

3.1 การบริหารราชการแผ่นดินต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ อย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ

3.2 จัดระบบการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นให้มีขอบเขต อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจนเหมาะสมแก่การพัฒนาประเทศ และสนับสนุนให้จังหวัดมีแผนและงบประมาณ เพื่อพัฒนาจังหวัด เพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่

3.3 กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีองค์ความรู้พร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

3.4 พัฒนาระบบงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ

3.5 การจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่น เพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.6 ดำเนินการให้หน่วยงานทางกฎหมายที่มีหน้าที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐตามกฎหมายและตรวจสอบการตรากฎหมายของรัฐ ดำเนินการอย่างเป็นอิสระ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน เป็นไปตามหลักนิติธรรม

3.7 ดำเนินการให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับสิทธิประโยชน์อย่างเหมาะสม

4. การบริหารราชการแผ่นดินตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2557

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557
ให้ไว้ ณ วันที่ 22 กรกฎาคม พุทธศักราช 2557 เป็นปีที่ 69 ในรัชการปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์
จักรีอุปติทรสยามินทราริราช บรมนาถบพิตร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรด
กระหม่อมให้ประกาศว่า

โดยที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติซึ่งประกอบด้วยคณะทหารและตำรวจได้นำ
ความกราบบังคมทูลว่าตามที่ได้เกิดสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองขึ้นใน
กรุงเทพมหานครและพื้นที่ใกล้เคียงต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน จนลุกลามไปสู่แทบทุกภูมิภาค
ของประเทศ ประชาชนแตกแยกเป็นฝ่ายต่าง ๆ ขาดความสามัคคี และมีทัศนคติไม่เป็นมิตร
ต่อกัน บางครั้งเกิดความรุนแรง ใช้กำลังและอาวุธสงครามเข้าทำร้ายประหัดประหารกัน สวัสดิ
ภาพและการดำรงชีวิตของประชาชนไม่เป็นปกติสุข การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมือง
การปกครองชะงักงัน กระทบต่อการใช้อำนาจในทางนิติบัญญัติในทางบริหาร และในทางตุลา
การ การบังคับใช้กฎหมายไม่ได้ผล นับเป็นวิกฤติการณ์ร้ายแรงที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน แม้รัฐจะ
แก้ไขปัญหาคด้วยกลไกและมาตรการทางกฎหมาย เช่น นำกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาความสงบ
เรียบร้อยในภาวะต่างๆ มาบังคับใช้ องค์กรตามรัฐธรรมนูญ พรรคการเมือง กองทัพ และ
วุฒิสภา ได้พยายามประสานให้มีการเจรจาปรองดองกัน แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ กลับจะเกิดข้อ
ขัดแย้งใหม่ในทางกฎหมายและการเมือง เป็นวังวนแห่งปัญหาไม่รู้จักจบสิ้น ในขณะที่ความ
ขัดแย้งได้ขยายตัวกว้างขวางออกไปและมีแนวโน้มจะรุนแรงมากขึ้น จนถึงขั้นจลาจลได้ทุก
ขณะซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สิน ความสะดวกสบายของประชาชนผู้สุจริตกระทบ
ต่อการทำมาหากินและภาวะหนี้สินของเกษตรกร โดยเฉพาะชาวนา การพัฒนาเศรษฐกิจของ
ประเทศการป้องกันปัญหาจากภัยธรรมชาติ ความเชื่อถือในอำนาจรัฐ และความเชื่อมั่นของ
นักลงทุนต่างชาติและความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในที่สุด คณะรักษาความสงบแห่งชาติ จำเป็นต้องเข้ายึดและ
ควบคุมอำนาจการปกครองประเทศเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 และประกาศให้รัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สิ้นสุดลง ยกเว้นความในหมวด 2 พระมหากษัตริย์
โดยได้กำหนดแนวทางการแก้ปัญหาไว้สามระยะ คือ ระยะเฉพาะหน้า เป็นการใช้อำนาจสกัด
การใช้กำลังและการนำอาวุธมาใช้คุกคามประชาชน ยุติความหวาดระแวงและแก้ปัญหา
เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง ที่สะสมมากกว่าหกเดือนให้คลี่คลายลงเพื่อเตรียม

เข้าสู่ระยะที่สองซึ่งจะจัดให้มีรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว จัดตั้งสภาขึ้นทำหน้าที่ในทางนิติบัญญัติและให้มีคณะรัฐบาลบริหารราชการแผ่นดินแก้ไขสถานการณ์อันวิกฤตให้กลับคืนสู่สภาวะปกติฟื้นฟูความสงบเรียบร้อย ความรู้รักสามัคคี และความเป็นธรรม แก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง จัดให้กฎหมายที่จำเป็นเร่งด่วน จัดตั้งสภาพัฒนาปฏิรูปแห่งชาติและองค์กรต่างๆ เพื่อให้มีการปฏิรูปในด้านการเมืองและด้านอื่นๆ และให้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่วางกติกาการเมืองให้รัดกุม เหมาะสม ป้องกันและปราบปรามการทุจริต สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพรวดเร็ว และเป็นธรรม ก่อนจะส่งมอบภารกิจเหล่านี้แก่ผู้แทนปวงชนชาวไทยและคณะรัฐบาลที่จะเข้ามาบริหารราชการแผ่นดินในระยะต่อไป ในการดำเนินการดังกล่าวนี้จะให้ความสำคัญแก่หลักการพื้นฐานยิ่งกว่าวิธีการในระบอบประชาธิปไตยประการเดียว จึงจำเป็นต้องใช้เวลาสร้างบรรยากาศแห่งความสงบเรียบร้อยและปรองดอง เพื่อนำความสุขที่สูญหายไปนายกลับคืนสู่ประชาชน และปฏิรูปกฎหมายบางเรื่องที่เคยเป็นชนวนความขัดแย้ง ไม่ชัดเจน ไร้ทางออกในยามวิกฤติ ขาดประสิทธิภาพหรือไม่เป็นธรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชนในชาติ ซึ่งควรใช้เวลาไม่ยาวนาน หากเทียบกับเวลาที่จะต้องสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ให้สถานการณ์ผันแปรไปตามยถากรรม จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ใช้บทบัญญัติต่อไปนี้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) จนกว่าจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่จะจัดทำขึ้นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ต่อไป

การวางแนวทางดังกล่าวไว้ มีเจตนารมณ์เพื่อกำหนดให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ โดยที่รัฐต้องกำหนดขอบเขตและความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่ราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ให้ชัดเจน สนับสนุนให้จังหวัดจัดทำแผนพัฒนาโดยภาคประชาชนมีส่วนร่วม สนับสนุนงบประมาณให้จังหวัดมีศักยภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของประชาชนให้มีความสำคัญแก่การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกันในการเข้าถึงการพัฒนาทุกด้านตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ไม่จำกัดเฉพาะเรื่องที่เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น ในด้านบุคลากร ต้องมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรภาครัฐทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ ให้ความสามารถคู่คุณธรรมและจริยธรรม จัดระบบงานเพื่อบริการสาธารณะให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ พัฒนาระบบบริหารราชการ โดยยึดการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล

ในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ได้รับสิทธิประโยชน์อย่างเหมาะสม เช่น การรักษาพยาบาล บำเหน็จ บำนาญ เป็นต้น

5. การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศต่างๆ มีปรากฏให้เห็นทั้งที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่น เช่น ญี่ปุ่น อังกฤษ และเยอรมนี ส่วนสหรัฐอเมริกา แบ่งออกเป็นบริหารส่วนกลาง คือ รัฐบาลกลาง และรัฐบาลท้องถิ่น หรือรัฐบาลมลรัฐ สำหรับประเทศที่แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นที่เด่นชัดมี 2 ประเทศ คือ ไทยและฝรั่งเศส การจัดระเบียบบริหารราชการออกเป็น 2 หรือ 3 ส่วนนั้น ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาล สภาพของประเทศตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมด้านการเมืองการปกครองและการบริหารของประเทศนั้น ๆ สำหรับประเทศไทย พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช 2534 บัญญัติให้การบริหารราชการแผ่นดินแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ บริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น โดยทั้ง 3 ส่วนนี้ ส่วนอยู่ในการควบคุมดูแลของคณะรัฐมนตรี ซึ่งหน้าที่รับผิดชอบบริหารราชการแผ่นดิน อันครอบคลุมไปถึงการกำหนดนโยบายเพื่อให้ข้าราชการนำไปปฏิบัติ การอำนวยความสะดวกและการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนตามกฎหมายนโยบาย และคำสั่งของคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา

5.1 การบริหารราชการส่วนกลางใช้หลักการรวมอำนาจ โดยให้อำนาจการบังคับบัญชาและการวินิจฉัยสั่งการสูงสุดอยู่ในส่วนกลาง คือ กรุงเทพมหานคร อันเป็นเมืองหลวง และศูนย์กลางการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐ แบ่งส่วนราชการออกเป็น 1) สำนักนายกรัฐมนตรี 2) กระทรวง หรือทบวงซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากระทรวง 3) ทบวงซึ่งสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวง 4) กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรม ซึ่งสังกัดหรือไม่ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง สำนักนายกรัฐมนตรีส่วนราชการดังกล่าวนี้มีฐานะเป็นนิติบุคคล

5.2 การบริหารราชการส่วนภูมิภาค ใช้หลักการแบ่งอำนาจ โดยราชการส่วนกลางเป็นเจ้าของอำนาจ แล้วแบ่งอำนาจการบังคับบัญชาและการวินิจฉัยสั่งการให้แก่ภูมิภาคนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน และการปฏิบัติของภูมิภาคนั้นจะต้องให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้จะต้องไม่ขัดต่อนโยบายของส่วนราชการหรือของคณะรัฐมนตรี หรือตัวบทกฎหมายของประเทศการบริหาร

ราชการส่วนภูมิภาค มี 2 ระดับ คือ จังหวัด และอำเภอ และมีส่วนแยกย่อยลงไปอีกตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 คือ หมู่บ้าน ตำบลและกิ่งอำเภอ

5.3 การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นใช้หลักการกระจายอำนาจ ที่ส่วนกลางได้มอบอำนาจระดับหนึ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นไปดำเนินการปกครองตนเองอย่างอิสระ โดยต้องไม่ขัดต่อกฎหมายของประเทศหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน ปัจจุบันมี 4 รูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล และราชการบริหารส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนด เช่น กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา (สถาบันพระปกเกล้า. 2551 : 40-55)

สรุปได้ว่า การบริหารราชการแผ่นดิน นั้นมีความครอบคลุมถึงเรื่องของการบริหารจัดการบ้านเมืองให้อยู่ดี กินดี ให้ประชาชนมีความสุขต่อการใช้ชีวิตในประจำวัน ต้องมีการวิเคราะห์การบริหารงานแผ่นดินตั้งแต่อดีตมาถึงปัจจุบันและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น โดยยึดรัฐธรรมนูญ และมีการจัดระเบียบราชการให้ดีขึ้นตั้งแต่ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นตามลำดับ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะปกครองท้องที่

การจัดการปกครองท้องที่ได้มีการเริ่มต้นมาจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งทรงมีพระราชดำริให้มีการฟื้นฟูการปกครองระดับหมู่บ้านที่มาแต่เดิมขึ้นใหม่ เพราะทรงเล็งเห็นว่าการปกครองในระดับนี้จำเป็นและสำคัญยิ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด โดยได้ทรงให้มีการทดลองจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ขึ้นที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อ ร.ศ. 111 (พุทธศักราช 2435) โดยให้ราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้าน แทนการแต่งตั้งโดยเจ้าเมืองดังแต่ก่อน นับแต่นั้นมาจึงได้มีการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้านตามหัวเมืองต่าง ๆ โดยตราเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้บังคับแทน และได้มีการใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน การจัดการปกครองท้องที่ที่ตามกำหนดไว้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ประกอบไปด้วย (สถาบันดำรงราชานุภาพ. 2552 : 19)

1. หมู่บ้าน

1.1 การตั้งหมู่บ้านมีการกำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ กับ หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นเป็นการชั่วคราว

1.1.1 หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ วิธีการแรกเป็นการจัดตั้งโดยประกาศจังหวัด ภายใต้หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ที่ใช้อยู่ปัจจุบันนี้ ได้วางหลักเกณฑ์การตั้งหมู่บ้านขึ้นไว้กว้าง ๆ คือ ถ้าเป็นที่มีคนอยู่รวมกันมากถึงจำนวนบ้านน้อย ให้ถือเอาจำนวนคนเป็นสำคัญประมาณ ราว 200 คน เป็นหมู่บ้านหนึ่ง และถ้าเป็นที่ผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างไกลกันถึงจำนวนคนจะน้อย ถ้ามีจำนวนบ้านไม่ต่ำกว่า 5 บ้านแล้ว จะจัดเป็นหมู่บ้านหนึ่งก็ได้ ในการที่จะพิจารณาจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่ ก็จำเป็นจะต้องถือหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยอนุโลมเช่นเดียวกันกับการตั้งตำบลตั้งที่กล่าวมาแล้ว แต่ทั้งนี้จะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นและความเหมาะสมจริง ๆ โดยให้ถือความสะดวกแก่การปกครองเป็นประมาณ และวิธีการที่สองเป็นการดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้วางหลักเกณฑ์การจัดตั้งหมู่บ้านไว้ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2539 แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

1) กรณีเป็นชุมชนหนาแน่น เป็นชุมชนที่มีราษฎรไม่น้อยกว่า 1,200 คน หรือมีจำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 240 บ้าน เมื่อแยกหมู่บ้านใหม่แล้ว หมู่บ้านใหม่จะต้องมีราษฎรไม่น้อยกว่า 600 คน หรือมีจำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 120 บ้าน ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ

2) กรณีเป็นชุมชนห่างไกล เป็นชุมชนที่มีราษฎรไม่น้อยกว่า 600 คน หรือมีจำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 120 บ้าน เมื่อแยกหมู่บ้านใหม่แล้ว หมู่บ้านใหม่จะต้องมีราษฎรไม่น้อยกว่า 200 คน หรือมีจำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 40 บ้าน ชุมชนใหม่ห่างจากชุมชนเดิมไม่น้อยกว่า 6 กิโลเมตร ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ

1.1.2 หมู่บ้านที่จัดตั้งเป็นการชั่วคราว หมู่บ้านชั่วคราวเป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นในกรณีที่ท้องที่อำเภอใดมีราษฎรไปตั้งชุมชนทำการหาเลี้ยงชีพแต่ในบางฤดูและจำนวนราษฎรซึ่งไปตั้งทำการอยู่มากพอสมควร จะจัดเป็นหมู่บ้านตามหลักเกณฑ์การตั้งหมู่บ้านปกติได้ เพื่อ

ความสะดวกแก่การปกครองให้นายอำเภอประชุมราษฎรในหมู่บ้านนั้น ๆ เลือกว่าที่ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจและหน้าที่เหมือนผู้ใหญ่บ้านปกติ

1) การจัดระเบียบการปกครองหมู่บ้าน ตามกฎหมายลักษณะ การปกครองท้องถิ่นการบริหารงานของหมู่บ้าน มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1.1) ผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านหนึ่งมีผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ทำหน้าที่ปกครอง ราษฎรในเขตหมู่บ้าน โดยมีที่มาจาก การเลือกของราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน

1.2) คุณสมบัติของราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน

1.2.1 มีสัญชาติไทยและมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ในวันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือก

1.2.2 ไม่เป็นภิกษุสามเณร นักพรตหรือนักบวช

1.2.3 ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

1.2.4 มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำและมีชื่อในทะเบียนบ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสามเดือน จนถึงวันเลือก

1.3) คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน

1.3.1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

1.3.2) อายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ในวันรับเลือก

1.3.3) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยการ ทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี จนถึงวันเลือกและเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน

1.3.4) เป็นผู้เต็มใจในการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ

1.3.5) ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

1.3.6) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ วิกลจริตจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ตีบตาเสฟติดให้โทษ หรือเป็นโรคตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

1.3.7) ไม่เป็นสมาชิกรัฐสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการการเมือง ข้าราชการประจำ พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือ

ลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือของรัฐวิสาหกิจ หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ ลูกจ้างของส่วนราชการ หรือลูกจ้างของเอกชนซึ่งมีหน้าที่ทำงานประจำ

1.3.8) ไม่เป็นผู้มีอิทธิพลหรือเสียชื่อในทางพาลหรือทุจริต หรือเสื่อมเสียในทางศีลธรรม

1.3.9) ไม่เป็นผู้เคยถูกปลดออก หรือไล่ออกจากราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะทุจริตต่อหน้าที่และยังไม่พ้นกำหนดเวลา 10 ปี นับแต่วันพ้นโทษ

1.3.10) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และยังไม่พ้นกำหนดเวลา 10 ปี นับแต่วันพ้นโทษ

1.3.11) ไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยศุลกากร กฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน ในฐานความผิดเกี่ยวกับอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิดที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ได้ กฎหมายว่าด้วยที่ดินในฐานความผิดเกี่ยวกับที่สาธารณประโยชน์ กฎหมายว่าด้วยยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งและกฎหมายว่าด้วยการพนัน ในฐานความผิดเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก

1.3.12) ไม่เป็นผู้เคยถูกไล่ออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง หรือผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวนเห็นว่าบกพร่องในทางความประพฤติ หรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง และยังไม่พ้นกำหนดเวลาสิบปีนับแต่วันถูกให้ออก

1.3.13) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษปลดออก หรือไล่ออกจากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และยังไม่พ้นกำหนดเวลา 10 ปี นับแต่วันถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก

1.3.14) มีพื้นความรู้ไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ หรือที่
กระทรวงศึกษาธิการเทียบไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ เว้นแต่ในท้องที่ใดไม่อาจเลือกผู้มีพื้น
ความรู้ดังกล่าวได้ ผู้ว่าราชการจังหวัดโดยอนุมัติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอาจ
ประกาศในราชกิจจานุเบกษายกเว้นหรือผ่อนผันได้

1.4) การเลือกผู้ใหญ่บ้าน การเลือกผู้ใหญ่บ้านนั้นมีสาเหตุที่มา

2 ประการ คือ

1.4.1) มีการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่

1.4.2) ผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านว่างลง ซึ่งจะต้องมีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน
ใหม่ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบการว่าง

1.5) วิธีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน กฎหมายกำหนดให้นายอำเภอเป็นประธาน
พร้อมด้วยกำนันหรือ ผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นอย่างน้อย 1 คน ประชุมราษฎรในหมู่บ้านที่มี
คุณสมบัติที่จะเลือกผู้ใหญ่บ้าน ทำโดยวิธีลับหรือเปิดเผยก็ได้ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย
ว่าด้วยการเลือกผู้ใหญ่บ้าน พุทธศักราช 2551 เมื่อเลือกผู้ใดแล้วถือว่าผู้นั้นเป็นผู้ใหญ่บ้าน อยู่
ในตำแหน่งจนอายุครบ 60 ปี

1.6) การพ้นจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องออกจากตำแหน่ง
ด้วยเหตุหนึ่งเหตุใด ดังต่อไปนี้

1.6.1) ขาดคุณสมบัติหรือเข้าลักษณะต้องห้ามของการเป็นผู้ใหญ่
(ยกเว้นการลาบวช โดยได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เกิน 120 วัน)

1.6.2) อายุครบหกสิบปี

1.6.3) ตาย

1.6.4) ได้รับอนุญาตให้ลาออก

1.6.5) หมู่บ้านที่ปกครองถูกยุบ

1.6.6) ไปเสียจากหมู่บ้านที่ตนปกครองเกิน 3 เดือน

1.6.7) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นมีจำนวนไม่น้อย
กว่ากึ่งหนึ่งร้องขอให้ออกจากตำแหน่ง

1.6.8) ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่ง เมื่อได้สอบสวน
เห็นว่า บกพร่องในทางความประพฤติหรือความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่ง

1.7) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านหนึ่งนอกจากจะมีผู้ใหญ่บ้านเป็น
ผู้ปกครองหมู่บ้านแล้ว ยังมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

1.7.1) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง มีหมู่บ้านละ 2 คน เว้นแต่หมู่บ้านใดมีความจำเป็นต้องมีมากกว่า 2 คน ต้องขออนุมัติกระทรวงมหาดไทย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติกิจการตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเท่าที่ได้รับ

(2) เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านในกิจการที่ผู้ใหญ่บ้านเท่าที่ได้รับ

1.7.2) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบหมู่บ้านใดจะมีได้ต้องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุมัติตามจำนวนที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

(2) ถ้ารู้เห็นหรือทราบเหตุการณ์เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยให้แจ้งต่อผู้ใหญ่บ้าน

(3) ถ้ามีคนจรเข้ามาในหมู่บ้านและสงสัยว่ามาโดยไม่สุจริตให้นำตัวส่งผู้ใหญ่บ้าน

(4) ระงับเหตุ ปรามปราม ติดตามจับผู้ร้าย

(5) ตรวจจับสิ่งของที่ผิดกฎหมายส่งผู้ใหญ่บ้าน

(6) ควบคุมตัวผู้สงสัยว่าได้กระทำความผิดและกำลังจะหลบหนีส่งผู้ใหญ่บ้าน

(7) ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่บ้านซึ่งสั่งการโดยชอบด้วย

กฎหมาย

1.8) คุณสมบัติของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านที่มาของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านให้ผู้ใหญ่บ้านและกำนันท้องที่เป็นผู้ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกราชการที่มีคุณสมบัติ แล้วให้กำนันรายงานไปยังนายอำเภอ เพื่อออกหนังสือสำคัญแต่งตั้ง วาระการดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี

1.9) การพ้นจากตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

1.9.1) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 12

1.9.2) มีเหตุเช่นเดียวกับที่ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่ง

1.9.3) เมื่อผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งไม่ว่าด้วยเหตุใดให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งด้วยถ้าตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านว่างลง ผู้ที่ได้รับคัดเลือกขึ้นมาแทนจะอยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ที่ตนแทน

1.10) คณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย

1.10.1) ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธาน

1.10.2) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง เป็นกรรมการ

1.10.3) กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งราษฎรเลือกตั้ง

จำนวน 5-9 คน เป็นกรรมการโดยเลือกเป็นรองประธาน 1 คน เลือกเป็นเลขานุการ 1 คน และ เลือกเป็นผู้ช่วยเลขานุการ 1 คน อยู่ในตำแหน่ง คราวละ 5 ปี

1.11) คุณสมบัติของกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีสัญชาติไทย และมีคุณสมบัติ เช่นเดียวกับผู้ที่มีสิทธิที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน ข้อ 2 ถึงข้อ 10 คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ คือ ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน

1.12) การเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ วิธีการเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ กฎหมายกำหนดให้นายอำเภอเป็นประธานพร้อมด้วยกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นอย่างน้อยหนึ่งคน ดำเนินการเลือกตั้งโดยวิธีลับหรือเปิดเผยก็ได้ ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิพุทธศักราช 2533

1.13) การพ้นจากตำแหน่งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี นอกจากออกจากตำแหน่งตามวาระแล้ว กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิต้องออกจากตำแหน่ง เพราะขาดคุณสมบัติของการเป็นผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา 12(3) ถึง (13) และเพราะเหตุเดียวกับการออกจากตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา 14 (2) ถึง (7) ด้วย

1.14) หน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านฝ่ายต่าง ๆ ในคณะกรรมการหมู่บ้าน กรรมการฝ่ายกิจการต่าง ๆ ให้คณะกรรมการหมู่บ้านตั้งฝ่ายกิจการต่าง ๆ ขึ้นเพื่อช่วยเหลือ ปฏิบัติภารกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านในแต่ละสาขางาน ตามที่คณะกรรมการหมู่บ้านพิจารณาเห็นสมควร

1.15) การจัดระเบียบหมู่บ้านตามกฎหมายจัดระเบียบบริหารหมู่บ้าน
 อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง นอกจากการบริหารหมู่บ้านตามกฎหมายลักษณะปกครอง
 ท้องที่แล้ว ยังมีการบริหารหมู่บ้านในแบบ หมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (หมู่บ้าน
 อพป.) ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง
 พุทธศักราช 2522

1.15.1) การกำหนดหมู่บ้าน อพป. การบริหารหมู่บ้าน อพป. ถือเอา
 หมู่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่เป็นหลักการจะกำหนดให้หมู่บ้านใด
 หมู่บ้านหนึ่งหรือตั้งแต่สองหมู่บ้านขึ้นไปเป็นหมู่บ้าน อพป. กระทรวงมหาดไทยต้องประกาศ
 กำหนดเป็นคราวๆ ไป ตามความเหมาะสมแห่งสภาพท้องที่ แต่จะต้องเป็น หมู่บ้านในท้องที่
 อำเภอเดียวกัน การรวมหมู่บ้านต่างอำเภอกำหนดให้เป็นหมู่บ้าน อพป. จะกระทำมิได้ การ
 แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยุบเลิกหมู่บ้าน อพป. กระทำโดย ประกาศกระทรวงมหาดไทย

1.15.2) การจัดระเบียบบริหารหมู่บ้าน อพป. หมู่บ้าน อพป. แต่ละ
 หมู่บ้านมีคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน และคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เป็นผู้บริหารกิจการของ
 หมู่บ้าน คณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. แต่ละแห่ง มีคณะกรรมการกลางคณะหนึ่ง
 ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานคณะกรรมการกลาง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการสภา
 ตำบลผู้ทรงคุณวุฒิ ในหมู่บ้าน เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง และกรรมการกลางผู้ทรงคุณวุฒิซึ่ง
 เลือกตั้งจากราษฎร ในหมู่บ้านนั้นที่มีคุณสมบัติและไม่อยู่ในลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมาย
 กำหนด จำนวน 5-7 คน ซึ่งนายอำเภอเป็นผู้กำหนดตามสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของหมู่บ้าน
 เป็นกรรมการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่ง คราวละ 4 ปี

1.16) หน้าที่ของคณะกรรมการกลาง

1.16.1) บริหารหมู่บ้าน หรือดำเนินการตามที่ได้รับอนุมัติหรือได้รับ
 มอบหมายจากคณะกรรมการสภาตำบล นายอำเภอ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด

1.16.2) พิจารณาวางนโยบายในการปกครองหมู่บ้าน วางแผนและ
 โครงการพัฒนาหมู่บ้านตาม ความต้องการของราษฎรในหมู่บ้านนั้น

1.16.3) ปฏิบัติหน้าที่ที่กำหนดไว้สำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน
 ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

1.16.4) ดูแลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ให้เป็นไป
 ตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ

1.16.5) ให้ความร่วมมือและประสานงาน ในแผนการและโครงการพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน สนับสนุนให้มีการร่วมมือจากองค์กรอาสาสมัคร หรือองค์กร สาธารณกุศลตลอดจนแก้ไขปัญหา ข้อขัดข้องและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน

1.16.6) ร่วมมือช่วยเหลือการปฏิบัติงานของกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มอื่นๆ ซึ่งทางราชการจัดตั้ง หรือสนับสนุนและดำเนินงานในเขตหมู่บ้านนั้น

1.16.7) เผยแพร่การดำเนินงานพัฒนาของทางราชการให้ราษฎรในหมู่บ้านทราบ

1.16.8) ประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎรในหมู่บ้านเกี่ยวกับความแย้งเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความยุติธรรม และเมื่อได้ดำเนินการอย่างใดแล้ว ต้องรายงานให้นายอำเภอทราบ

1.16.9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ทางราชการมอบหมาย

1.17) หน้าที่ของคณะกรรมการกลาง คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ประจำหมู่บ้านนอกจากคณะกรรมการกลางแล้ว ยังมีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือปฏิบัติการกิจ ของคณะกรรมการกลางในแต่ละสาขาตามที่ได้รับมอบ คณะกรรมการฝ่าย ต่าง ๆ จะมีที่คณะแล้วแต่คณะกรรมการกลางจะพิจารณาเห็นสมควร

2. ตำบล

ตำบลเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่น ที่อยู่รองจากอำเภอหรือกิ่งอำเภอ การจัดการปกครองตำบลเป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457 กำหนดให้ตำบล ประกอบด้วยหลาย ๆ หมู่บ้านรวมกัน

2.1 หลักเกณฑ์การจัดตั้งตำบล

2.1.1 หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457 ได้วางหลักเกณฑ์การจัดตั้งตำบลไว้กว้าง ๆ ดังนี้

1) ตำบลหนึ่งประกอบด้วยหลายหมู่บ้านรวมกันราว 20 หมู่บ้าน

2) ให้จัดทำเครื่องหมายเขตตำบลไว้ให้ชัดเจน โดยถือตามแนวลำห้วย

ลำคลอง บึง บาง หรือสิ่งใดเป็นสำคัญ เช่น ภูเขา

2.2 หลักเกณฑ์ตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด กระทรวงมหาดไทยได้วางหลักเกณฑ์การจัดตั้งตำบลไว้ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2539 ดังนี้

2.2.1 กรณีเป็นชุมชนหนาแน่น

- 1) เป็นชุมชนที่มีราษฎรไม่น้อยกว่า 4,800 คน
- 2) มีหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 8 หมู่บ้าน
- 3) ได้รับความเห็นชอบจากสภาพตำบลหรือสภาองค์การบริหารส่วน

ตำบลและที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอการจัดการระเบียบปกครองตำบล

2.4 การบริหารราชการกำหนด มีพนักงานปกครองตำบล ดังนี้

2.4.1 กำหนดตำบลหนึ่งมีกำนันคนหนึ่งเป็นผู้ปกครองและรับผิดชอบ

ในการดูแลทุกข์สุขประชาชนทุกหมู่บ้านทั่วทั้งตำบลนั้น นายอำเภอเป็นประธานประชุมผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลเพื่อปรึกษาหารือคัดเลือกผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งในตำบลนั้นขึ้นเป็นกำนันตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกกำนัน พุทธศักราช 2551 กำหนดได้รับเงินค่าตอบแทนเป็นรายเดือน กำนันจะต้องออกจากตำแหน่งเมื่อ

- 1) เมื่อต้องออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน
- 2) ลาออก
- 3) ตำบลที่ปกครองถูกยุบ
- 4) ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ออกจากตำแหน่งเพราะพิจารณาเห็นว่ามิ

ความบกพร่อง หรือความสามารถไม่เพียงพอกับตำแหน่ง

- 5) ถูกปลดหรือถูกไล่ออก

ทั้งนี้ การออกจากตำแหน่งตาม ข้อ 2, 3, 4 ไม่ถือว่าต้องออกจากตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านด้วยถ้าตำแหน่งกำนันว่างลงต้องมีการคัดเลือกกำนันขึ้นใหม่ภายใน 60 วัน นับแต่วันที่นายอำเภอทราบการว่างนั้น

อำนาจและหน้าที่ของกำนัน อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองที่กฎหมายลักษณะปกครองท้องที่กำหนดเป็นหลักไว้ ได้แก่ การตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล ให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายการป้องกันอันตราย ส่งเสริมความสุขของราษฎรรับเรื่องความเดือดร้อนของราษฎรแจ้งทางราชการและรับข้อราชการ ประกาศแก่ราษฎรหรือที่จะดำเนินการให้ตามกฎหมาย เช่น การตรวจและเก็บภาษีอากร รวมทั้งการปกครองผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน และอำนาจหน้าที่ทุกอย่างเช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้าน

2.2 แพทย์ประจำตำบล การดำรงตำแหน่งของแพทย์ประจำตำบลต้องให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านประชุมพร้อมกันเลือก บุคคลผู้มีคุณสมบัติต่อไปนี้ คือ บุคคลผู้มีสัญชาติไทย และมีความรู้ในวิชาแพทย์แผนปัจจุบันหรือแผนโบราณ ตลอดจนเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ในตำบลนั้น

เมื่อเลือกผู้มีความสมบัติแล้ว จึงเสนอชื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดต่างตั้งเป็นแพทย์ประจำตำบล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือกำนันผู้ใหญ่บ้านคิดอ่าน และจัดการรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล ป้องกันและตรวจตราความเจ็บไข้ได้ป่วยที่เกิดขึ้นแก่ราษฎรในตำบลนั้น และตำบลใกล้เคียงตลอดจนรายงานโรคระบาดร้ายแรง

3. อำเภอ

อำเภอเป็นหน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาครองจากจังหวัด และไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลเหมือนจังหวัด ประกอบขึ้นจากท้องที่หลายตำบลรวมกันขึ้นเป็นอำเภอ

3.1 การจัดตั้งอำเภอ การจัดตั้งอำเภอจะต้องกระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งนอกจากจะอาศัยอำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน แล้วยังต้องดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ด้วย

3.1.1 หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ดังนี้

- 1) ให้กำหนดเขตท้องที่อำเภอ มีเครื่องหมายและจดเขตอำเภออื่นทุกด้านอย่าให้มีที่ว่างเปล่าอยู่นอกเขตอำเภอ
- 2) ให้กำหนดจำนวนตำบลที่รวมเข้าเป็นอำเภอและให้กำหนดเขตตำบลให้ตรงกับเขตอำเภอ ถ้ามีที่ว่างเปล่าเช่นทุ่งหรือป่า เป็นต้น อยู่ใกล้เคียงที่อำเภอใด หรือจะตรวจตราปกครองได้สะดวกจากอำเภอใด ก็ให้กำหนดที่ว่างนั้นเป็นที่อยู่ในเขตอำเภอนั้น
- 3) ให้กำหนดที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ ให้อยู่ในที่ซึ่งจะทำการปกครองราษฎรในอำเภอนั้นได้สะดวก

3.1.2 กระทรวงมหาดไทยโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พุทธศักราช 2539 ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งอำเภอไว้เป็นแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

- 1) เป็นกิ่งอำเภอมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือ
- 2) เป็นกิ่งอำเภอมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี ในกรณีที่มีเหตุผลความจำเป็นทางการปกครองและการบริการประชาชน คือ มีราษฎรตั้งแต่ 30,000 คนขึ้นไป
- 3) ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด และสภาจังหวัด

3.2 การจัดระเบียบการปกครองท้องถิ่น ในอำเภอหนึ่ง ๆ มีเจ้าหน้าที่บริหารงานและดำเนินการปกครองดังนี้

3.2.1 นายอำเภอ ในอำเภอหนึ่ง ๆ จะมีนายอำเภอเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาข้าราชการในอำเภอ และรับผิดชอบในการบริหารราชการของอำเภอ นอกจากนั้นยังมีอำนาจปกครองบังคับบัญชาและควบคุมการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตท้องที่อำเภอของตนอีกด้วย นายอำเภอตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 65 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช 2534 ดังต่อไปนี้

1) บริหารราชการตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการ ถ้ากฎหมายใดมิได้บัญญัติว่าการปฏิบัติตามกฎหมายนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ใด โดยเฉพาะให้เป็นหน้าที่ของนายอำเภอที่จะต้องรักษาการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้นด้วย

2) บริหารราชการตามที่คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มอบหมาย หรือตามที่นายกรัฐมนตรีสั่งการฐานะหัวหน้ารัฐบาล

3) บริหารราชการตามคำแนะนำและคำชี้แจงของผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้มีหน้าที่ตรวจการ อื่นซึ่งคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม และผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย ในเมื่อไม่ขัดต่อกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของ กระทรวง ทบวง กรม มติของคณะรัฐมนตรี หรือการสั่งการของนายกรัฐมนตรี

4) ควบคุมดูแลการบริหารราชการท้องถิ่นในอำเภอตามกฎหมาย นอกจากนี้ตามมาตรา 62 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช 2534 ยังกำหนดให้นายอำเภอมีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับราชการของกรมการอำเภอ หรือนายอำเภอตาม พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ดังนี้

4.1) ปกครองท้องที่

4.2) ป้องกันภัยอันตรายของราษฎรและรักษาความสงบในท้องที่

4.3) การเกี่ยวกับคดีแพ่งและคดีอาญา

4.4) บำรุงการทำงาน ค้าขาย ป่าไม้ทางไปมาต่อกัน

4.5) บำรุงการศึกษา

4.6) การเก็บภาษีอากร

3.2.2 ปลัดอำเภอในอำเภอหนึ่ง ๆ นอกจากจะมีนายอำเภอเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาและรับผิดชอบงานบริหารราชการของอำเภอแล้วยังมีปลัดอำเภอเป็นผู้ช่วยเหลือในการปฏิบัติราชการของนายอำเภอ ปลัดอำเภอเป็นข้าราชการในสังกัดกรมการปกครอง อำเภอหนึ่ง ๆ จะมีปลัดอำเภอจำนวนมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับประมาณงานและความ

รับผิดชอบ รวมทั้งความสมควรแก่ราชการเป็นสำคัญ นอกจากนี้ปลัดอำเภอยังรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของกรมปกครองที่ทำการปกครองอำเภอด้วย

3.2.3 หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ ในแต่ละอำเภอนอกจากจะมีนายอำเภอและปลัดอำเภอแล้ว ยังมีหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอซึ่งกระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ส่งไปประจำทำงานในหน้าที่ของตน หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอนั้น ปกติให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอ และมีอำนาจปกครอง บังคับบัญชา บรรดา ข้าราชการส่วนภูมิภาค ซึ่งสังกัดกระทรวง ทบวง กรม นั้นในอำเภอนั้นหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกฎหมาย และความจำเป็นของงานในอำเภอนั้นเป็นสำคัญ หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอที่สำคัญและจำเป็นจะต้องมี เช่น สาธารณสุขอำเภอ พัฒนาการอำเภอ เป็นต้น

3.3 การแบ่งส่วนราชการของอำเภอในกฎหมายได้กำหนดการแบ่งส่วนราชการในการบริหารราชการอำเภอออกเป็น 2 ส่วน

3.3.1 สำนักงานอำเภอ มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของอำเภอนั้น ๆ โดยมีนายอำเภอเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบ ในการปฏิบัติราชการ

3.3.2 ส่วนราชการประจำอำเภอ ส่วนราชการประจำอำเภอ เป็นต้นตามทีกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ได้จัดตั้งขึ้นในอำเภอนั้นเป็นสำคัญ โดยมีหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในส่วนราชการนั้น ๆ และมีหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของกระทรวง ทบวง กรม นั้นส่วนราชการประจำอำเภอหลัก ๆ ที่สำคัญและจำเป็นจะต้องมีนอกจาก ที่ทำการปกครองอำเภอแล้ว เช่น สถานีตำรวจภูธรอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ที่ทำการสถิติอำเภอ เป็นต้น

4. กิ่งอำเภอ

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พุทธศักราช 2534 ได้กำหนดการจัดรูปการปกครองในระดับภูมิภาคไว้แก่อำเภอ แต่กิ่งอำเภอเป็นรูปการปกครองที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 “กิ่งอำเภอมีฐานะเป็นส่วนราชการที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐไปปฏิบัติงานประจำอยู่เป็นส่วนย่อยของอำเภอ โดยอำเภอหนึ่ง ๆ อาจแบ่งพื้นที่ออกเป็นกิ่งอำเภอได้ตามความจำเป็นในการปกครองการจัดตั้งกิ่งอำเภอ”

4.1 การตั้งกิ่งอำเภอ

4.1.1 ทำโดยประกาศกระทรวงมหาดไทย โดยมีหลักเกณฑ์การจัดตั้งตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 64 ของพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 ดังนี้

4.1.2 อำเภอใดมีท้องที่กว้างขวางซึ่งจะตรวจตราให้สอดคล้องท้องที่ได้โดยยากแต่ในท้องที่นั้นมีราษฎรไม่มากพอที่จะตั้งเป็นอำเภอหนึ่งตากหาก หรือ

4.2 กระทรวงมหาดไทยโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2539 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งกิ่งอำเภอไว้เป็นแนวทางปฏิบัติดังนี้

4.2.1 กรณีเป็นชุมชนหนาแน่น

- 1) มีราษฎรไม่น้อยกว่า 30,000 คนขึ้นไป
 - 2) มีตำบลไม่น้อยกว่า 5 ตำบล
 - 3) ได้รับความเห็นชอบจากสภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล
- หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดและสภาจังหวัด

4.2.2 กรณีเป็นชุมชนห่างไกล

- 1) มีราษฎรไม่น้อยกว่า 15,000 คนขึ้นไป
- 2) มีตำบลไม่น้อยกว่า 4 ตำบล
- 3) ที่ว่าการกิ่งอำเภอใหม่ต้องห่างจากที่ว่าการอำเภอเดิมไม่น้อยกว่า 25 กิโลเมตร
- 4) ได้รับความเห็นชอบจากสภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดและสภาจังหวัด

ในการบริหารราชการของกิ่งอำเภอนั้น นอกจากนี้นายอำเภอท้องที่เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาแล้ว จะมีปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ รับผิดชอบในการบริหารราชการรองจากนายอำเภอและมีหน้าที่ปฏิบัติราชการแทนนายอำเภอในเวลาที่นายอำเภอมิได้มาอยู่ที่กิ่งอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอ เป็นข้าราชการในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยและในปีพุทธศักราช 2550 ได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะกิ่งอำเภอจำนวน 80 แห่งให้เป็นอำเภอ (สถาบันดำรงราชานุภาพ. 2552 : 20-37)

5. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลราชกุมาร พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้ประกาศทราบทั่วกันว่าเมื่อในสมัยรัชกาลแห่งสมเด็จพระ

บรมชนกนารถ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2440 และได้ใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นแบบแผนวิธีปกครองพระราชอาณาจักร อันอยู่ภายนอกจังหวัดกรุงเทพฯ มาจนบัดนี้ พระราชบัญญัติอื่นๆ อันเนื่องด้วยปกครองราษฎร ซึ่งตั้งขึ้นภายหลังต่อมาได้ยึดพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่นี้เป็นหลักอีกเป็นอันมาก เพราะฉะนั้น พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ นับว่าเป็นพระราชบัญญัติสำคัญในการปกครองพระราชอาณาจักรอย่างหนึ่ง

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ในตอน 2 การแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านการออกจากตำแหน่งของผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ชื่อตอน 2 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2486) ตอน 4 หน้าที่และอำนาจของผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ตอนที่ 4 แก้ไขชื่อโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2510) ตอน 2 การตั้งกำนันและกำนันออกจากตำแหน่ง ตอน 3 หน้าที่และอำนาจของกำนัน ตามมาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 15 มาตรา 27 มาตรา 28 ทวิ มาตรา 28 ตริ มาตรา 30 มาตรา 33 มาตรา 34 มาตรา 34 ทวิ ได้กำหนดสาระสำคัญของแต่ละมาตราเกี่ยวกับผู้นำชุมชน ดังนี้

มาตรา 9 ในหมู่บ้านหนึ่ง ให้มีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หมู่บ้านละสองคน เว้นแต่หมู่บ้านใดมีความจำเป็นต้องมีมากกว่าสองคน ให้ขออนุมัติกระทรวงมหาดไทย

(มาตรา 9 แก้ไขโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 112 ลงวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2515)

มาตรา 10 ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ปกครองบรรดาราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน (มาตรา 10 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2486)

มาตรา 15 ผู้ใหญ่บ้านและกำนันท้องที่ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกราษฎรซึ่งมีคุณสมบัติตามมาตรา 16 เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ

(มาตรา 15 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 4)

พ.ศ. 2510)

มาตรา 27 ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้านของตน ตามที่กำหนดไว้
ไว้ในพระราชบัญญัตินี้ มีหน้าที่และอำนาจในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย
ของราษฎร

มาตรา 28 ทวิ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติกิจการตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเท่า
ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ใหญ่บ้านให้กระทำ

(2) เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านในกิจการที่ผู้ใหญ่บ้าน
มีอำนาจหน้าที่

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

(2) ถ้ารู้เห็นหรือทราบเหตุการณอันใดเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้าน
เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยให้นำความแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้าน

ถ้าเหตุการณ์ตามวรรคหนึ่งเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียงให้นำความ
แจ้งต่อผู้ใหญ่บ้านท้องถิ่นนั้น และรายงานให้ผู้ใหญ่บ้านของตนทราบ

(3) ถ้ามีคนจรเข้ามาในหมู่บ้านและสงสัยว่าไม่ได้มาโดยสุจริตให้นำตัวส่ง
ผู้ใหญ่บ้าน

(4) เมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ต้องระงับเหตุ ปรามปรามติดตามจับ
ผู้ร้ายโดยเต็มกำลัง

(5) เมื่อตรวจพบหรือตามจับได้สิ่งของใดที่มีไว้เป็นความผิดหรือได้ใช้หรือ
มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิดให้รับนำส่งผู้ใหญ่บ้าน

(6) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ใดได้กระทำความผิดและกำลังจะหลบหนี ให้
ควบคุมตัวส่งผู้ใหญ่บ้าน

(7) ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่บ้านซึ่งสั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย
(มาตรา 28 ทวิ แก้ไขโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2510)

มาตรา 28 ตริ ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำ
และให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองเป็น
กรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง และผู้ซึ่งราษฎรเลือกตั้งเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิมี
จำนวนตามที่นายอำเภอจะเห็นสมควรแต่ต้องไม่น้อยกว่าสองคน

ในการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน ต้องมีกรรมการหมู่บ้านมาประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม ให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน การวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานออกเสียงอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีสัญชาติไทย และมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับผู้มีสิทธิที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา 12 (2) ถึง (13)

การเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ราษฎรมีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้เลือก โดยให้นายอำเภอเป็นประธาน พร้อมด้วยกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นอย่างน้อยหนึ่งคน

วิธีเลือกจะกระทำโดยลับหรือเปิดเผยก็ได้

เมื่อราษฎรส่วนมากที่มาประชุมเลือกผู้ใดแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ และให้นายอำเภอออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีผู้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้จับสลากกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ อยู่ในตำแหน่งคราวละห้าปี

นอกจากออกจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิต้องออกจากตำแหน่งเพราะเสียสัญชาติไทย หรือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 12 (3) ถึง (13) หรือเพราะเหตุเช่นเดียวกับที่ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งตามมาตรา 14 (2) ถึง (7)

ถ้าตำแหน่งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิว่างลง ให้มีการเลือกตั้งขึ้นแทนให้เต็มตำแหน่งที่ว่าง และให้อยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

การเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้กระทำภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่าง ถ้าตำแหน่งว่างลงก่อนถึงกำหนดออกตามวาระไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่เลือกตั้งขึ้นแทนก็ได้

(มาตรา 28 ตรี แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542)

มาตรา 30 ให้นายอำเภอจัดให้มีการเลือกกำนัน โดยรับสมัครจากผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น ผู้มีสิทธิเลือกกำนันต้องมีคุณสมบัติและไม่อยู่ในลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 11

เมื่อราษฎรที่มาลงคะแนนเสียงส่วนมากเลือกผู้ใดแล้ว ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกำนัน และให้นายอำเภอรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อออกหนังสือสำคัญให้ไว้เป็นหลักฐาน

ในกรณีที่ได้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้จับฉลาก
วิธีเลือกกำนัน ให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด
(มาตรา 30 แก้ไขโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 364 ลงวันที่ 13 ธันวาคม
พ.ศ. 2515)

มาตรา 33 ถ้ากำนันทำการในหน้าที่ไม่ได้ ในช่วงคราวเวลาใดเช่นไปทางไกล เป็นต้น
ให้มอบอำนาจและหน้าที่ไว้แก่ผู้ใหญ่บ้านคนใดคนหนึ่งซึ่งอยู่ในตำบลเดียวกันให้ทำการแทน
และให้ผู้แทนนี้มีอำนาจเต็มในที่ตำแหน่งกำนัน แต่การที่กำนันจะมอบหมายหน้าที่ให้แก่
ผู้ใหญ่บ้านทำการแทนเช่นนี้ให้บอกผู้ใหญ่บ้านทั้งหลายในตำบลเดียวกันและบอกกรรมการ
อำเภอให้ทราบไว้ด้วย

มาตรา 34 บรรดาการที่จะตรวจตรารักษาความปกติเรียบร้อยในตำบล คือ การที่จะว่า
กล่าวราษฎรในตำบลนั้น ให้ประพฤติตามพระราชกำหนดกฎหมายก็ดี หรือการที่จะป้องกัน
ภัยอันตรายและรักษาความสุขสำราญของราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือการที่จะรับกิจสุขทุกข์ของ
ราษฎรในตำบลนั้นขึ้นร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการเมือง กรรมการอำเภอ และจะรับข้อราชการมา
ประกาศแก่ราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือที่จะจัดการตามพระราชกำหนดกฎหมาย เช่น การตรวจ
และนำเก็บภาษีอากรในตำบลนั้นก็ดี การทั้งนี้อยู่ในหน้าที่ของกำนันผู้เป็นนายตำบล
ผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงในตำบลนั้น และแพทย์ประจำตำบลจะต้องช่วยกันเอาเป็นธุระจัดการให้
เรียบร้อยได้ตามสมควรแก่หน้าที่

มาตรา 34 ทวิ นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยเฉพาะ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน
ให้กำนันมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านด้วย (มาตรา 34 ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ
ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2486)

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 เป็นการให้ผู้นำหมู่บ้านดูแลรักษา
ความสงบของประชาชนในหมู่บ้าน รักษาความสงบในตำบล เพื่อประโยชน์ของประชาชน
โดยตรง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

1. ประวัติความเป็นมาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ในชนบทของไทยเราแต่เดิมมานั้นมีลักษณะเป็นสังคมที่ประชาชนอาศัยกันเป็นกลุ่มในแต่ละกลุ่มก็มีหัวหน้าทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองคอยดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในกลุ่มอย่างใกล้ชิด ต่อมาเมื่อประชาชนเพิ่มจำนวนขึ้นปัญหาต่าง ๆ ก็มากขึ้นความเป็นอยู่ของประชาชนก็เปลี่ยนแปลงไป ทำให้อยู่ร่วมกันเป็นหลักแหล่งเป็นชุมชนมากขึ้น มีอาณาเขตแน่นอนและมีแบบแผนการจัดการปกครองอย่างเป็นทางการยิ่งขึ้น จากหลักฐานที่มีอยู่ต้นนี้ฐานได้ว่าในสมัยสุโขทัยนั้นแบ่งการปกครองออกเป็นมณฑล แต่ละมณฑล แต่ละมณฑลมีเมืองในสังกัดซึ่งแยกออกเป็นเมืองเอก โท ทรี และจัตวา โดยแต่ละเมืองมีการปกครองดังนี้ (กรมปกครอง. 2550 : 43-45)

- 1.1 เจ้าเมือง (มียศต่างกันตามชั้นของเมือง) ปกครองหลายหมื่นหลังคาเรือนและมีป้อมเมืองเป็นผู้ช่วย
- 1.2 นายแขวงหรือเจ้าแขวงปกครองคนราวหมื่นหลังคาเรือนขึ้นตรงต่อเจ้าเมือง
- 1.3 นายแคว้นหรือกำนันปกครองคนราวพันหลังคาเรือนขึ้นตรงต่อนายแขวง
- 1.4 นายบ้านหรือผู้ใหญ่บ้าน ปกครองคนราวร้อยหลังคาเรือนขึ้นตรงต่อนายแคว้น

ต่อมาสมัยกรุงศรีอยุธยามีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่าได้มีการจัดระเบียบการปกครองแยกย่อยลงไปอีก กล่าวคือ มีการจัดระเบียบการปกครองท้องที่ภายในเมืองหนึ่ง ๆ ทั้งหัวเมืองชั้นนอก และหัวเมืองชั้นใน โดยแบ่งเมืองออกเป็นแขวง แขวงแบ่งออกเป็นตำบล ตำบลแบ่งออกเป็นบ้าน ซึ่งเป็นที่รวมของหลาย ๆ ครัวเรือน แต่มิได้กำหนดจำนวนคนหรือจำนวนบ้านไว้ นอกจากนี้ยังให้มีผู้ปกครอง โดยเฉพาะได้แก่ บ้านมีผู้ใหญ่บ้านซึ่งเจ้าเมืองแต่งตั้งเป็นหัวหน้า เมื่อหลายบ้านรวมกันเป็นตำบลก็มีกำนันเป็นหัวหน้าและมักได้รับบรรดาศักดิ์เป็น “พัน” และหลายตำบลรวมกันเป็นแขวงก็จะมีหมื่นแขวงเป็นผู้ปกครอง หลายแขวงรวมกันเป็น “เมือง” มีผู้รั้งหรือพระยามหานครเป็นผู้ปกครองเมืองนี้มีลักษณะคล้ายจังหวัดในปัจจุบันส่วนแขวงเทียบเท่าอำเภอ การปกครองรูปแบบนี้เป็นหลักที่ยึดถือมาจนกระทั่งถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการแก้ไขปรับปรุงการจัดระเบียบการปกครองของราชอาณาจักรไทยครั้งสำคัญ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองระดับหมู่บ้านและตำบลนั้น ได้มีการทดลอง

ตั้งผู้ใหญ่ว่านและกำนันขึ้นปกครองระดับหมู่บ้านและตำบลนั้น ได้มีการทดลองตั้งผู้ใหญ่ว่านและกำนันขึ้นปกครองหมู่บ้านและตำบลเป็นครั้งแรกที่ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปีพุทธศักราช 2435 ทั้งนี้ เพื่อศึกษาปัญหาและหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการจัดการปกครองหมู่บ้านและตำบลใหม่นี้มีลักษณะแตกต่างจากเดิมหลายประการ โดยเฉพาะในด้านการจัดตั้งซึ่งปรากฏในเนื้อหาจดหมายของพระยามหาอำมาตยาธิบดี (เส็ง วิริยะศิริ) ครั้งยังเป็นหลวงเทศาภิบาลวิจารณ์ ผู้ได้รับมอบหมายให้ทดลองตั้งผู้ใหญ่ว่านและกำนัน ความว่า (กรมปกครอง. 2550 : 47-49)

ในขั้นต้นทำบัญชีสำมะโนครัวบ้านที่จะจัดเป็นหมู่บ้านและตำบลก่อนเสร็จแล้วจึงลงมือจัดการ ตั้งผู้ใหญ่ว่านและกำนันต่อไป คือ ไปจัดรวมครัวที่เป็นเจ้าของบ้านใกล้เคียงติดต่อกันรวมสิบเจ้าของเจ้าของหนึ่งจะมีเรือนกี่หลังก็ตามรวมกันเข้าเป็นหมู่บ้านแล้วเชิญเจ้าของบ้านมาประชุมกันในวัด พร้อมด้วยราษฎรอื่นๆ

เมื่อถามทราบว่ามีใครผู้ใดเป็นเจ้าของบ้านแล้วก็ให้มาร่วมกันขอให้เลือกกันในกลุ่มของเขาที่มาประชุมว่าควรจะให้ใครเป็น “ผู้ใหญ่ว่าน” สังเกตดูเขาตรึงตรองกันมาก ชูขบขิบปรึกษาหารือกัน เห็นจะเป็นด้วยเรื่องเกรงใจกันแต่ในที่สุดก็ได้ความเห็นโดยมากกว่าใครในพวกของเขาที่มาประชุม นั้น ควรจะเป็นผู้ใหญ่ว่านแล้วข้าพระพุทธเจ้าก็เขียนใบตั้งชั่วคราวให้เขาถือไว้จนกว่าจะได้มีการหมายตั้งออกให้ใหม่ตามทางราชการเมื่อได้จัดตั้งผู้ใหญ่ว่านได้สมควรที่จะจัดตั้งเป็นผู้ใหญ่ได้พอสมควรที่จะจัดตั้งเป็นตำบลไว้แล้วข้าพระพุทธเจ้าก็ได้ไปประชุม พร้อมกันแล้วขอให้ผู้ใหญ่ว่านเหล่านั้นเลือกผู้ใหญ่ว่านคนหนึ่ง ในหมู่ของเขาว่าใครจะควรได้รับเลือกตั้งเป็นหัวหน้าว่าการตำบล เมื่อเขาพร้อมกันเห็นควรผู้ใดแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าก็ออกหมายตั้งชั่วคราวให้เขาเป็นกำนัน ตำบลนั้น แล้วข้าพระพุทธเจ้าไปทำอย่างเดียวกันต่อไปทุกตำบล ตำบลใดที่ข้าพระพุทธเจ้า ไปจัดตั้งกำนันในวันแรกในวัดใด ข้าพระพุทธเจ้าอาราธนาพระภิกษุในวัดนั้นมาประชุมอยู่ด้วย พอใครได้รับเลือกตั้งแล้วก็นิมนต์ให้สวดชยันโตให้พร นอกจากทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่ว่านแล้วยังมีการศึกษาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมโดยสภาพท้องที่ และความเป็นอยู่โดยทั่วไปของประชาชนซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ องค์ปฐมเสนาบดีของกระทรวงมหาดไทย ได้เสด็จออกตรวจราชการตามหัวเมืองต่าง ๆ และทรงมอบหมายให้หลวงเทศาภิบาลวิจารณ์ เดินทางไปดูงานการปกครองของประเทศพม่าและมลายู หลังจากนั้นพระองค์ทรงเรียกประชุมข้าหลวงเทศาภิบาลเพื่อปรึกษาความเห็นและรับฟังข้อเท็จจริงของแต่ละท้องที่

เมื่อปรากฏว่าโครงการทดลองตั้งกำหนด ผู้ใหญ่บ้านนี้ประสบผลสำเร็จด้วยดีจึงได้วางรูปแบบการปกครองระดับหมู่บ้านตำบลเรียกว่า “การปกครองท้องถิ่น” อย่างเป็นทางการขึ้นเป็นส่วนหนึ่งในการปกครองประเทศ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่นที่ ร.ศ. 116 ขึ้นใช้บังคับทั่วประเทศ โดยประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ร.ศ. 116 (พุทธศักราช 2440) ข้อความและหลักเกณฑ์ส่วนใหญ่ของพระราชบัญญัตินี้ ได้ใช้เป็นหลักในการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยสืบมา นับว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ได้กำหนดการจัดระเบียบตำบลและหมู่บ้าน รวมทั้งกำหนดหน้าที่ไว้อย่างละเอียดเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจตราดูแลทุกข์สุขของราษฎรตามท้องถิ่นต่าง ๆ ต่างพระเนตรพระกรรณ สร้างความเป็นธรรมในการปกครองบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดเด่นของกฎหมายฉบับนี้ที่กำหนดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้าน ด้วยเป็นเพราะพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่จะให้ราษฎรมีโอกาสใช้สิทธิในการปกครองตนเองหลังจากที่ได้ประกาศพระราชบัญญัติลักษณะปกครองที่ ร.ศ. 116 มาเป็นเวลานานประมาณ 17 ปี ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงประกาศยกเลิกและประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457 ขึ้นใช้บังคับแทนและถือเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองระดับตำบล หมู่บ้านสืบมาจนถึงทุกวันนี้ (กรมปกครอง. 2550 : 50-55)

2. อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

2.1 อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 12 พุทธศักราช 2552 ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้าราษฎรในหมู่บ้านของตน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ (กรมการปกครอง. 2552 : 50-75)

2.1.1 ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

- 1) อำนวยความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน
- 2) สร้างความสามัคคีและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านรวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่น
- 3) ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้านในการติดต่อหรือรับบริการกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4) รับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อนทุกข์สุขและความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ

5) ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6) ควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ โดยกระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ

7) อบรมหรือชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ในการนี้สามารถเรียกราษฎรมาประชุมได้ตามสมควร

8) แจ้งให้ราษฎรให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อบำบัด ป้องกันอันตรายสาธารณะอันมีมาโดยฉุกเฉิน รวมตลอดทั้งการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย

9) จัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

10) ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการและรายงานเหตุการณ์ที่ไม่ปกติซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านในกำนันทราบ พร้อมทั้งรายงานต่อนายอำเภอด้วย

11) ปฏิบัติตามภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือตามที่กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานอื่นของรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอมอบหมาย

2.1.2 อำนาจเกี่ยวข้องกับความอาญาดังต่อไปนี้ คือ

1) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมาย เกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลให้ทราบ

2) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนั้นให้ทราบ

3) เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้ที่กระทำผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของที่สงสัยได้มาโดยการกระทำผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับสิ่งของนั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

4) เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับตัวผู้นั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

5) ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรีบส่งต่อกำนัน หรือกรรมการอำเภอตามสมควร

6) เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่หมายสั่งให้ค้น หรือให้ยึดผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

2.1.3 อำนาจหน้าที่ของกำนัน

ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นพระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 12 พุทธศักราช 2552 ได้กำหนดให้กำนันมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้าน และกำนันมีอำนาจเป็นการเฉพาะ ดังต่อไปนี้

1) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

1.1) บรรดาการที่จะตรวจตรารักษาความปกติเรียบร้อยในตำบล คือ การที่จะว่ากล่าวราษฎรในตำบลนั้น ให้ประพฤติตามพระราชกำหนดกฎหมายก็ดี หรือการที่จะป้องกันภัยอันตรายและรักษาความสุขสำราญของราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือการที่จะรับกิจสุขทุกข์ของราษฎรในตำบลนั้น ขึ้นร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการเมือง กรรมการอำเภอ และจะรับข้อราชการมาประกาศแก่ราษฎรในตำบลนั้นก็ดีหรือที่จะจัดการตามพระราชกำหนด กฎหมาย เช่น การตรวจและนำเก็บภาษีอากรในตำบลนั้นก็ดี หรือที่จะจัดการตามพระราชกำหนด กฎหมาย เช่น การตรวจและนำเก็บภาษีอากรในตำบลนั้นก็ดี การตั้งนี้อยู่ในหน้าที่ของกำนันผู้เป็นนายตำบล ผู้ใหญ่บ้านทั้งปวง ในตำบลนั้น และแพทย์ประจำตำบลจะต้องช่วยกันเอาเป็นธุระจัดการให้เรียบร้อยได้ตามสมควรแก่หน้าที่ นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยเฉพาะให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน ให้กำนันมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านด้วย

1.2) ถ้ากำนันรู้เห็นเหตุทุกข์ร้อนของราษฎร หรือการแปลกประหลาดเกิดขึ้นในตำบลต้องรีบรายงานต่อกรรมการอำเภอให้ทราบ

1.3) ถ้าเกิดจลาจลก็ดี ฆ่ากันตายก็ดี ชิงทรัพย์ก็ดี ปล้นทรัพย์ก็ดี ไฟไหม้ก็ดี หรือเหตุร้ายสำคัญอย่างใดๆ ในตำบลของตน หรือในตำบลที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยไต่ก็ดี หรือมีผู้ร้ายแต่ที่อื่นมาฆ่าสุ่มในตำบลนั้นก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าลูกบ้านในตำบลนั้นบางคนจะเกี่ยวข้องเป็นโจรผู้ร้ายก็ดี เป็นหน้าที่ของกำนันจะต้องเรียกผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้านในตำบลออกช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้ายติดตามเอาของกลางคืน หรือดับไฟ หรือช่วยอย่างอื่นตามควรแก่การโดยเต็มกำลัง

1.4) ให้กำนันดูแลเดินทาง ซึ่งไม่มีเหตุควรสงสัยว่าจะเป็นผู้ร้ายให้มีที่พัคตามควร

1.5) ถ้าผู้เดินทางด้วยราชการจะต้องการคนนำทาง หรือขาดแคลนพาหนะเสบียงอาหารลงในระหว่างทาง และจะร้องขอต่อกำนันให้ช่วงสงเคราะห์กำนันต้องช่วยจัดหาให้ตามที่ทำได้ ถ้าหากว่าการที่จะช่วยเหลือนั้นจะต้องออกราคาค่าจ้างเพียงใดให้กำนันเรียกเอาแก่ผู้เดินทางนั้น

1.6) กำนันต้องร่วมมือและช่วยเหลือนายอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่คืนอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินและสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์อื่นอันอยู่ในตำบลนั้น

1.7) กำนันต้องรักษาบัญชีสำมะโนครัว และทะเบียนบัญชีของรัฐบาลในตำบลนั้นและคอยแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องกับบัญชีของผู้ใหญ่บ้าน

1.8) กำนันต้องทำบัญชีของ ซึ่งต้องภายในอากรในแขวงนั้นยื่นต่อกรมการอำเภอและนำราษฎรไปเสียภาษีอากรตามพระราชบัญญัติภาษีอากร

1.9) กำนันกระทำการตามหน้าที่จะเรียกผู้ใดมาหรือให้ช่วยก็ได้

1.10) ในตำบลหนึ่งให้มีสารวัตรสำหรับเป็นผู้ช่วยและรับใช้สอยของกำนันสองคน ผู้ที่จะเป็นสารวัตรนี้แล้วแต่กำนันจะขอร้องให้ผู้ใดเป็น แต่ต้องได้รับความเห็นชอบของผู้ว่าราชการเมืองด้วยจึงเป็นได้ และกำนันมีอำนาจเปลี่ยนสารวัตรได้

2) อำนาจในการที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญาดังต่อไปนี้

2.1) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในตำบลของตน ต้องแจ้งความต่อกรมการอำเภอให้ทราบ

2.2) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในตำบลที่ใกล้เคียงต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลนั้นให้ทราบ

2.3) เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำความผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับผู้นั้นไว้และรีบนำส่งต่อกรมการอำเภอ

2.4) ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการให้จับผู้ใดในตำบลนั้นเป็นหน้าที่ของกำนันที่จะจับผู้นั้นแล้วรีบนำส่งต่อกรมการอำเภอตามสมควร

2.5) เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด กำนันต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

2.6) ถ้ามีผู้มาขออายัดตัวคนหรือสิ่งของก็ดีหรือผู้ต้องโจรกรรม จะทำกฎหมายตราลิติน หรือมีผู้จะขอทำชั้นสูตรบาดแผลก็ดี ทั้งนี้ให้กำนันสืบสวนฟังข้อความแล้ว ให้นำผู้ขอและผู้ต้องอายัด และทรัพย์สินของบรรดาที่จะพาไปด้วยนั้น ไปยังกรมการอำเภอถ้า สิ่งของอย่างใดจะพาไปไม่ได้ก็ให้กำนันชั้นสูตรให้รู้เห็น แล้วนำความไปแจ้งต่อกรมการ อำเภอในขณะนั้น

บริบทอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

1. ประวัติความเป็นมาของอำเภอ

อำเภอกันทรวิชัยเดิมเป็นเมืองเก่ามาแต่โบราณชื่อ “เมืองกันทง” ต่อมาเมื่อเจ้าเมือง ปกครองเป็นอิสระ จึงเปลี่ยนชื่อเมืองใหม่ว่า “เมืองคันธารราช” ตามพงศาวดารกล่าวว่า เมือง คันธาราชตั้งขึ้นเมื่อปีมะเส็ง จุลศักราช 147 (พ.ศ. 1328) มีเจ้าผู้ครองเมืองผลัดเปลี่ยนสืบต่อกันมาหลายยุคสมัยจนถึงสมัยท้าวลินจง ได้เกิดเรื่องราวที่เศร้าสลดใจคือ ท้าวลินจงถูกท้าวลิ้นทองบุตรชาย ซึ่งเป็นผู้มีใจโหดร้ายทารุณ จับบิดาขังทรมานจนเสียชีวิต ท้าวลิ้นทองได้ครองเมืองสืบต่อมาแต่หาความสุขความเจริญไม่ได้เนื่องจากถูกบิดาสาบแช่งไว้ ในที่สุดเมือง คันธาราชถูกรื้อทิ้งกาลอวสาน กลายเป็นเมืองร้างมาอีกช้านานประมาณ 1,089 ปี

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2417 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ตั้ง บ้านกันทงร้างเป็นเมือง

“กันทงวิชัย” และตั้งพระปทุมวิเศษ(คำมูล)เป็นเจ้าเมือง ขึ้นตรงต่อเมืองกาฬสินธุ์

พ.ศ. 2443 ยุบเมืองกันทงวิชัย เป็นอำเภอ ชื่อว่า อำเภอกันทรวิชัย

พ.ศ. 2456 โอนอำเภอกันทรวิชัย จาก เมืองกาฬสินธุ์ มาขึ้นกับ

จังหวัดมหาสารคาม

พ.ศ. 2458 ย้ายที่ว่าการอำเภอจากที่เดิมมาสร้างใหม่ที่บ้าน โศกพระ

พ.ศ. 2460 เปลี่ยนชื่ออำเภอกันทรวิชัย เป็นอำเภอ โศกพระ

พ.ศ. 2482 เปลี่ยนชื่ออำเภอ โศกพระ เป็นอำเภอกันทรวิชัย ตามเดิมจนถึงปัจจุบัน

2. ด้านกายภาพ

2.1 ที่ตั้ง อำเภอกันทรวิชัย เป็นอำเภอหนึ่งในจำนวน 13 อำเภอ ของจังหวัด มหาสารคาม ที่ว่าการอำเภอนี้ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดทางประมาณ 16 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 213 มหาสารคาม – กาฬสินธุ์

2.2 พื้นที่ อำเภอกันทรวิชัย มีพื้นที่ประมาณ 412 ตารางกิโลเมตร

2.3 อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอยางตลาด และอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอกมลาไสย อำเภอน้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอโกสุมพิสัย และอำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

3. สภาพภูมิศาสตร์

4.1 ลักษณะภูมิประเทศ อำเภอกันทรวิชัย มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบไม่มีภูเขา บริเวณที่ตั้งของเมืองเป็นที่ดอนสูงกว่าบริเวณอื่นๆ และจะลาดเอียงลงไปทางใต้ ถึงบริเวณที่ลุ่มริมแม่น้ำชี ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักและเป็นอาณาเขตตอนใต้ ยาวประมาณ 30 กิโลเมตร มีพื้นที่ป่าโปร่งประมาณ ร้อยละ 10.85

4.2 ภูมิประเทศ อำเภอกันทรวิชัย มีลักษณะภูมิอากาศแบบมรสุม ฤดูฝนอยู่ในระหว่างเดือน พฤษภาคม – ตุลาคม ฤดูหนาวอยู่ระหว่างเดือนพฤศจิกายน - มกราคม ฤดูร้อนอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน และจะมีฝนตกชุกในช่วงเดือนสิงหาคม – กันยายน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1107.9 มม. อากาศแห้งแล้งในฤดูหนาว อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศาเซลเซียส

4. การปกครองและการบริหาร

4.1 การปกครองท้องถิ่น แบ่งเป็น 10 ตำบล 183 หมู่บ้าน ได้แก่

4.1.1 ตำบลโคกพระ	จำนวน 15 หมู่บ้าน
4.1.2 ตำบลคันธารราษฎร์	จำนวน 11 หมู่บ้าน
4.1.3 ตำบลขามเฒ่าพัฒนา	จำนวน 21 หมู่บ้าน
4.1.4 ตำบลท่าขอนยาง	จำนวน 15 หมู่บ้าน
4.1.5 ตำบลขามเรียง	จำนวน 23 หมู่บ้าน
4.1.6 ตำบลเขว้าใหญ่	จำนวน 21 หมู่บ้าน

4.1.7 ตำบลนาสีนวน จำนวน 27 หมู่บ้าน

4.1.8 ตำบลศรีสุข จำนวน 24 หมู่บ้าน

4.1.9 ตำบลมะค่า จำนวน 15 หมู่บ้าน

4.1.10 ตำบลกุคไส้อ้อ จำนวน 11 หมู่บ้าน

4.2 การปกครองส่วนท้องถิ่น มีจำนวน 11 แห่ง โดยเป็นการปกครองรูปแบบเทศบาล 3 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 8 แห่ง

4.3 การบริหารราชการ มีหน่วยงานบริหารราชการ จำนวน 33 หน่วยงาน

4.3.1 หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค 13 หน่วยงาน

4.3.2 หน่วยงานราชการสังกัดราชการส่วนกลาง 7 หน่วยงาน

4.3.3 หน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น 11 หน่วยงาน

4.3.4 หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ 3 หน่วยงาน

5. ประชากร ในอำเภอกันทรวิชัย มีประชากรทั้งสิ้น 77,005 คน

ตารางที่ 1 ประชากรในอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ลำดับที่	ตำบล/เทศบาล	ชาย	หญิง	รวม
1	เทศบาลตำบลโคกพระ	1,732	1,896	3,628
2	เทศบาลตำบลขามเรียง	4,551	5,337	9,888
3	เทศบาลตำบลท่าขอนยาง	3,931	4,155	8,086
4	โคกพระ	2,708	2,839	5,547
5	คันธารราษฎร์	2,201	2,232	4,433
6	ศรีสุข	4,999	4,975	9,974
7	มะค่า	2,507	2,615	5,122
8	เขวาใหญ่	3,792	3,833	7,625
9	นาสีนวน	5,041	5,011	10,052
10	กุคไส้อ้อ	2,216	2,290	4,506
11	ขามเฒ่าพัฒนา	4,007	4,137	8,144
	รวม	37,685	39,320	77,005

ที่มา : แผนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอ 4 ปี (พ.ศ. 2558 – 2561) (2558 : 9)

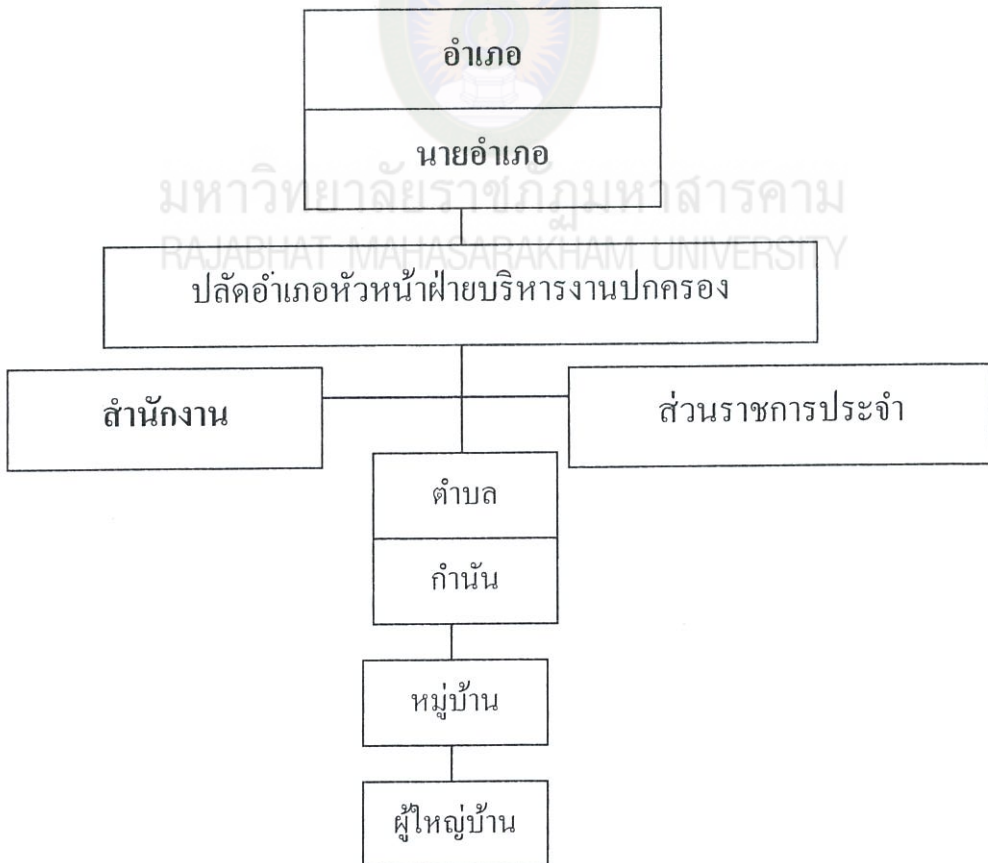
6. โครงสร้างการบริหารราชการของอำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 108 ฉบับพิเศษ ตอน 156 ลงวันที่ 4 กันยายน 2534) ได้กำหนดให้มีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นอำเภอ กิ่งอำเภอ

อำเภอ เป็นหน่วยงานราชการบริหารรองจากจังหวัด การตั้ง การยุบ และเปลี่ยนแปลงอำเภอให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา มีนายอำเภอเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาข้าราชการในอำเภอ และงานบริหารราชการของอำเภอ ส่วนราชการประจำอำเภอที่สำคัญ คือ ที่ทำการปกครองอำเภอและสำนักงานอำเภอ

ตำบลและหมู่บ้าน เป็นหน่วยงานการปกครองส่วนย่อยของอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ ตั้งตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2475 ตำบลจัดตั้งขึ้นโดยประกาศของกระทรวงมหาดไทย มีกำนันเป็นผู้รับผิดชอบตำบล ส่วนหมู่บ้าน จัดตั้งโดยประกาศจังหวัด มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบหมู่บ้าน

โครงสร้างการบริหารราชการของอำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

แผนภาพที่ 1 โครงสร้างการบริหารราชการของอำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

ที่มา : กรมการปกครอง (2475 : 14)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านใน เขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและ มีความสอดคล้องกับหัวข้อที่ศึกษา เพื่อนำมาพิจารณาประกอบการศึกษา เอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องมี ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

ภิญโญ นางสิงห์จันทร์ (2550 : 109) ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ควรจะเป็นกรณีศึกษาในเขตพื้นที่ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร พบว่า บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติจริง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงค่าจากมากไปน้อย คือ ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านอำนวยความสะดวกธรรมชาติ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านบริหาร และด้านปกครองความคิดเห็นของประชาชนอำเภอ สว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ต่อกำนันผู้ใหญ่บ้าน กับบาทที่ควรจะเป็น โดยภาพรวมและ รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงค่าจากมากไปน้อย คือ ด้านบริการ ด้านปกครอง ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านอำนวยความสะดวกธรรมชาติ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดมหาสารคาม ต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทควรจะเป็น ด้านปกครองผลการศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ด้านบริการ พบว่า แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับข้อเสนอแนะทั่วไปของประชาชนอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร ต่อบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ควรจะเป็น

ดังนี้ ต้องเป็นผู้รักษาความสงบสุขของราษฎรในหมู่บ้านของตนเอง ต้องเป็นที่ ปรีกษาหรือและช่วยเหลือเมื่อต้องควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามระเบียบและกฎหมายต้อง ประกาศข่าวสารของทางราชการให้กับราษฎรได้รับรู้ ควรมีบทบาทสำคัญที่จะปกป้องป่า ชุมชนให้อยู่คู่หมู่บ้านมีอำนาจหน้าที่ที่ป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าใน เขตป่าสงวนแห่งชาติ ควรมีบทบาทในการรักษาพันธุ์สัตว์น้ำ ควรมีบทบาทในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติแหล่งนี้ น้ำกินน้ำใช้และแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ควรเป็นผู้นำทางด้าน การประกอบอาชีพ ต้องส่งเสริมและกระตุ้นให้ราษฎรรู้จักความพอเพียงประหยัดคอดอม

มีบทบาทสำคัญในการให้ชุมชนมุ่งวิถีชีวิตแบบพอเพียง ต้องได้รับการพัฒนากระบวนการ
 อำนาจความยุติธรรม ส่งเสริมบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการประνομข้อพิพาทให้
 องค์กรประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขข้อพิพาทร่วมกัน ต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญของ
 การเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดความตายและย้ายที่อยู่ เป็นนายทะเบียนครอบครัวและ
 เป็นพยานรับรองบุคคล มีบทบาทสำคัญในการประสานงานโครงการที่ได้รับจากการอุดหนุน
 จากรัฐบาล โดยโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโครงการหมู่บ้านอยู่ดีมีสุข

สุวรรณ วงศ์บัวแก้ว (2550 : 99-100) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขวัญ
 ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดหนองคาย พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านใน
 จังหวัดหนองคาย มีขวัญในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขวัญใน
 การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอย่างมีนัยสำคัญในระดับ .05 ได้แก่ อายุ และระยะเวลา
 ในการดำรงตำแหน่ง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณเท่ากับ 0.23 ตัวแปรอิสระสามารถอธิบาย
 การผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 5.00 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ คือ การพิจารณา
 ความดีความชอบ การมอบหมายงาน พิจารณาสีทึบอันพึงมีพึงได้ หรือสิทธิต่าง ๆ ควรจะหา
 ข้อกำหนดที่เป็นธรรมและทุกคนยอมรับและนำมาปฏิบัติ โดยเท่าเทียมกัน ผู้บังคับบัญชาควร
 เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบค่อนหน้าที่และบางครั้งควรมีการยืดหยุ่นใน
 การทำงาน เพราะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านบางคนมีข้อจำกัดหลายด้าน เช่น ความรู้ ความมั่นใจ
 เป็นต้น ควรจัดให้มีที่ทำการกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสะดวกต่อการมาติดต่อของประชาชนควร
 ส่งเสริม ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความรู้สึกถึงความภาคภูมิใจและสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่อยู่
 เสมอ มีนโยบายสนับสนุนความก้าวหน้าของผู้ที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง และเป็น
 รูปธรรม ควรพัฒนาศักยภาพการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้
 ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ และควรมีกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีปฏิบัติงาน
 ร่วมกัน เพื่อช่วยประโยชน์ในการประสาน ให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันและมีความเข้าใจอันดี
 ระหว่างกัน ทั้งในด้านการปฏิบัติงานและส่วนตัว และควรปรับปรุงเกี่ยวกับค่าตอบแทนใน
 การทำงานให้เหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ เช่น ค่าตอบแทน ให้เพียงพอที่จะอำนวยความสะดวก
 ในการปฏิบัติงานได้สร้างทัศนคติให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใช้จ่ายอย่างประหยัด ตามปรัชญา
 เศรษฐกิจพอเพียง และหาอาชีพเสริมที่สุจริตเพื่อเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว

อภิชาติ เทพชมภู (2553 : 102-103) ได้ทำวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ เกี่ยวด้วยความอาญา และด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวข้องด้วยความอาญา ด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ และด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีตำแหน่งระดับการศึกษา และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน ตำแหน่งที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวข้องด้วยความอาญา จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกันระหว่างต่ำกว่า 5 ปี 5-10 ปี และมากกว่า 10 ปี มีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่โดยรวมไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรขอความร่วมมือตัวแทนชาวบ้านทุกครัวเรือนในการจัดเวรยาม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยไม่รอช้จนราษฎรต้องฟ้องร้องกันเอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรเข้าไปช่วยเหลือราษฎรให้ทันท่วงทีในยามเกิดภัยพิบัติ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรเรียกประชุมราษฎรอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรจริงจังกับปัญหาการพนันและปัญหา ยาเสพติดและกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรปฏิบัติร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านและอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนให้มากกว่าที่เป็นอยู่

ฉัฐวุฒิ ภูนนอก (2555 : 105-106) ได้ทำวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา : อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้าน พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม รองลงมา คือ ด้านการให้บริการประชาชน ด้านการพัฒนา และส่งเสริมอาชีพ และด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย ตามลำดับ

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่ที่จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง พบว่า ไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี แต่การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวข้องกับระเบียบกฎหมายหลายฉบับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่ยังขาด ความรู้ความเข้าใจ ในระเบียบกฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ขาดทักษะและ อุดมการณ์และขาดภาวะผู้นำในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทนของประชาชนในตำบล หมู่บ้าน เพื่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมให้ ประชาชนทั่วไปที่มีความรู้ ความสามารถ สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มากขึ้น สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่อยู่ในตำแหน่งอยู่แล้ว ควรพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรู้ในระเบียบ กฎหมายที่ใช้ในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น ควรมีการอบรมให้ความรู้เรื่อง ระเบียบ กฎหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านอย่างต่อเนื่อง ควรปลูกฝังอุดมการณ์ของนักปกครอง ในฐานะผู้นำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในระดับตำบล หมู่บ้าน ให้มีจิตอาสาที่จะ ปฏิบัติหน้าที่ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ประชาชน พร้อมกันการพัฒนาความเป็นผู้นำ ให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนที่จะก่อให้เกิดความ ร่วมมือในการพัฒนาตำบล หมู่บ้านและสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

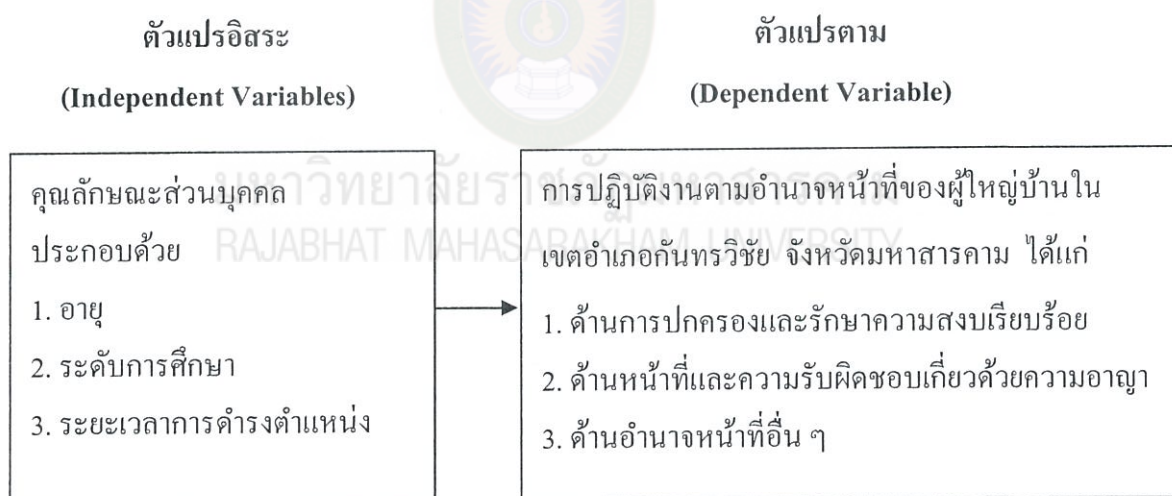
ณัฐฉิ ทับวิธร (2556 : 109-110) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอขามเฒ่า จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ระดับแรงจูงใจใน การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอขามเฒ่า จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 8 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมาก ไปน้อย ดังนี้ ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะงานด้าน นโยบายและการบริหารงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ด้านความสำเร็จของงาน ด้านสถานะของอาชีพ ด้านความรับผิดชอบ และอยู่ในระดับ ปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านเงินเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างอายุและระยะเวลาใน การปฏิบัติงานกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอขามเฒ่า จังหวัดมหาสารคาม ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า แรงจูงใจใน การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีความแตกต่างกัน ข้อเสนอแนะแรงจูงใจใน การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอขามเฒ่า จังหวัดมหาสารคาม ควรเพิ่ม

ค่าตอบแทนในการทำงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาเป็นไปอย่างราบรื่น และเพื่อนร่วมงานมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย โดยเคร่งครัด และเอาใจใส่เพื่อความสำเร็จในงาน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้ศึกษา พบว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน คือ ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ เป็นอำนาจหน้าที่หลักที่ต้องคอยดูแลลูกบ้านมีอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม อยู่ดี กินและมีความสุขในทุก ๆ ด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม สามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ คือ

แผนภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามกำหนดขั้นตอนการศึกษาแนวทางในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 173 คน (รายงานประจำปี 2558. 2558 : 14)
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 118 คน โดยใช้การเทียบตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (Robert V. Krejcie and Earyle W. Morgan.1970 : 12) ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ใช้วิธีการแบบแบ่งชั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ 118 คน โดยแบ่งตามผู้ใหญ่บ้านในแต่ละตำบล

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบล} = \frac{\text{จำนวนผู้ใหญ่บ้าน} \times 118}{173}$$

ตารางที่ 2 การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น

ลำดับ	ตำบล	ประชาชน	
		ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	โคกพระ	14	10
2	คันธารราษฎร์	10	7
3	มะค่า	20	10
4	ท่าขอนยาง	14	10
5	นาสีนวน	22	15
6	ขามเรียง	20	14
7	เขวาใหญ่	26	18
8	ศรีสุข	24	17
9	กุคไต้जू	14	10
10	ขามเฒ่าพัฒนา	9	7
รวม		173	118

เมื่อทำการแบ่งสัดส่วนตัวอย่างจากจำนวนกํานัน ผู้ใหญ่บ้าน แล้ว ผู้ศึกษาทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามลักษณะคำถาม เป็นแบบเลือกตอบ(Checklist) ได้แก่อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขต อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ

คะแนน 5 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่อยู่ในระดับมากที่สุด
 คะแนน 4 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่อยู่ในระดับมาก
 คะแนน 3 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง
 คะแนน 2 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่อยู่ในระดับน้อย
 คะแนน 1 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของ
 ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1.1 สร้างเครื่องมือ โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยต่างๆและเอกสารคำราเกี่ยวกับการ
 การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ
 การปฏิบัติงานตามอำนาจของผู้ใหญ่บ้าน เพื่อกำหนดประเด็นต่างๆแล้วกำหนดเป็นข้อคำถาม
 ในการสร้างเครื่องมือเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

1.2 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจ
 หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้านได้แก่ ด้านการปกครองและรักษา
 ความสงบเรียบร้อย ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา และด้านอำนาจหน้าที่
 อื่น ๆ

1.3 นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาด้าน โครงสร้างและเนื้อหา ด้านภาษา และ
 ด้านการวัดผล ประเมินผล โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละ
 ข้อกับจุดประสงค์โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item of Objective Congruence IOC)
 (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539 : 249) โดยกำหนดค่า ดังนี้

- +1 แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 0 ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 1 แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

1.4 ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วย

1.4.1 นายสมพร ควรคำคง ตำแหน่งปลัดอำเภอกันทรวิชัย

จังหวัดมหาสารคาม รป.ม. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

1.4.2 อาจารย์วินัย แสงกล้า อาจารย์ประจำสาขาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กศ.ม. (ภาษาไทย)
ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา

1.4.3 นางลัดดาวัลย์ เทพจันดา ตำแหน่งครูชำนาญการ โรงเรียนศรีสุขพิทยาคม

วุฒิกการศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การวิจัยการศึกษา) เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวัดผลประเมินผล

1.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อหา

ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยข้อคำถามใดที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.67 ต้องปรับปรุงแก้ไขและเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง (สุวิมล ติรกานันท์. 2549 :147-148)

2.การหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 นำแบบสอบถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .67ขึ้นไป ไปหาคุณภาพของเครื่องมือ

โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน

2.2 นำแบบสอบถามหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability) ทั้งฉบับ ตามวิธีการหา

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ (Cronbach's Alpha Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด. 2554 : 100)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนทุกด้านผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแยกเป็น 1 ประเภท คือ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถามแก่ ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตพื้นที่อำเภอ กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 118 คน

ขอหนังสือรับรองและหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามถึงนายอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยขอความอนุเคราะห์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่างในการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำการวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องครบถ้วน และรวบรวมข้อมูลตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2. ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน

3. ลงรหัสในแบบสอบถามตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูล ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย กำหนดใช้ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด.2554: 103)

ระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่มาก	ให้	4	คะแนน
ระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่น้อย	ให้	2	คะแนน
ระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

นำแบบสอบถามไปประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 103)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะใช้การจัดกลุ่มข้อเสนอแนะ สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และพรรณนาความ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้นำสถิติมาประกอบการวิเคราะห์ ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง สถิติที่ใช้ ได้แก่ F-test (One – way ANOVA) และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถ้าพบความแตกต่างจะวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของLDS
4. การวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะ จะใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และพรรณนาความ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เข้าใจตรงกัน ในการแปลความหมายของข้อมูล ผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ ดังนี้

N	แทน	จำนวนประชากร
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
F	แทน	สถิติทดสอบที่ใช้เปรียบเทียบใน F-test
SS	แทน	ผลรวมกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน (Mean of Squares)
df	แทน	ระดับชั้นของความเป็นอิสระ (Degrees of Freedom)
*	แทน	ระดับทางสถิติที่ระดับ .05
Sig	แทน	ค่านัยสำคัญของสถิติในการทดสอบ

ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้
วิเคราะห์จากแบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถาม
เป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขต
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)
5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา
และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง แล้วสรุปออกมาเป็นค่าร้อยละ โดยข้อมูลที่ได้สามารถจำแนก
ได้ตามรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 3 จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม อายุ ระดับการศึกษา
และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ		
1.1 25-30 ปี	4	3.40
1.2 31-35 ปี	34	28.80
1.3 36 – 40 ปี	43	36.40
1.4 41 ปีขึ้นไป	37	31.40
รวม	118	100

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
2. ระดับการศึกษา		
1.1 ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า	0	0.00
1.2 มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	24	20.30
1.3 ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	74	62.70
1.4 ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	20	16.90
รวม	118	100
3. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง		
3.1 ต่ำกว่า 5 ปี	23	19.50
3.2 5 -10 ปี	70	59.30
3.3 มากกว่า 10 ปี	25	21.20
รวม	118	100

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นมีอายุ 36 – 40 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 36.40 รองลงมา อายุ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 31.40 อายุ 31-35 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 28.80 และมีอายุ 25-30 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.40 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ มีระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 62.70 รองลงมา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 20.30 และระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 16.90 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่มีอายุ 5 – 10 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 59.30 รองลงมา มากกว่า 10 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 21.20 และต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้วิธีการประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำเสนอข้อมูล

ในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยายและสรุปผล การดำเนินการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากแบบสอบถามตอนที่ 2 โดยข้อมูลที่ได้อาจสามารถจำแนกได้ตามรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม

การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติงาน
1. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	3.89	0.70	มาก
2. ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา	3.76	0.72	มาก
3. ด้านอำนาจหน้าที่อื่นๆ	3.53	0.86	มาก
โดยรวม	3.73	0.66	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X} = 3.89$) รองลงมา ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา ($\bar{X} = 3.76$) และด้านอำนาจหน้าที่อื่นๆ ($\bar{X} = 3.53$) ตามลำดับ และเมื่อจำแนกข้อมูลระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในแต่ละด้านจะแสดงได้ ดังตารางที่ 6-8

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติงาน
1. ส่งเสริมให้เกิดเวทีชาวบ้านเพื่อให้ราษฎรในท้องถิ่นปกครองได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน	3.88	0.89	มาก
2. มีการรักษาความสงบและป้องกันทุกขภัยของราษฎร	4.14	0.75	มาก
3. มีจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ	3.77	1.00	มาก
4. มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของทางราชการให้ราษฎรในท้องที่ปกครองทราบ	3.94	0.82	มาก
5. มีการรายงานเหตุการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อราษฎรในท้องที่ปกครอง เช่น การหลอกลวงต้มตุ๋นลักษณะต่าง ๆ ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ	4.13	0.68	มาก
6. แจ้งความเมื่อทราบว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน	3.72	0.94	มาก
7. จัดการตามหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึดของเจ้าพนักงาน	3.70	1.00	มาก
8. มีการขอรับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ	3.71	0.96	มาก
9. การกระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการแนะนำ	4.04	0.90	มาก
10. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในท้องที่ปกครองอย่างต่อเนื่องและทำเป็นประจำ	3.85	1.00	มาก
รวม	3.89	0.70	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขต อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ โดยเรียงลำดับความสำคัญค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ 3 ลำดับ คือ ข้อ 2 มีการรักษาความสงบและป้องกันทุกภัยของราษฎร ($\bar{X} = 4.14$) รองลงมา ข้อ 5 มีการรายงาน เหตุการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อราษฎรในท้องที่ปกครอง เช่น การหลอกลวงต้มตุ๋นลักษณะต่าง ๆ ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ ($\bar{X} = 4.13$) และข้อ 9 การกระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ ทางราชการแนะนำ ($\bar{X} = 4.04$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา

ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติงาน
1. มีการชี้แจงข้อปฏิบัติระเบียบแบบแผนของทางราชการ	3.78	0.87	มาก
2. กำกับดูแลให้ท้องที่ปกครองปราศจากแหล่งการพนันและแหล่งอบายมุข	3.59	0.86	มาก
3. มีการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของราษฎรในท้องที่ปกครอง	3.74	0.87	มาก
4. มีการสอดส่องและเฝ้าระวังไม่ให้มีเหตุร้ายแรง	3.54	1.00	มาก
5. กรณีเกิดเหตุร้ายในท้องที่ปกครอง เป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิด	3.93	0.90	มาก
6. มีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญา	3.83	0.91	มาก
7. มีการติดตามสอดส่องพฤติกรรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด	3.86	1.00	มาก
8. กรณีเกิดเหตุร้ายในท้องที่ปกครองเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิด	3.77	1.00	มาก

ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติงาน
9. กำกับดูแลราษฎรในท้องที่ปกครองให้ปฏิบัติตาม กฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ	3.83	0.91	มาก
10. มีการประนอมข้อพิพาทของราษฎรในท้องที่	3.73	0.94	มาก
รวม	3.76	0.72	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขต
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา
โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก
ทุกข้อ โดยเรียงลำดับความสำคัญค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ 3 ลำดับ คือ ข้อ 5 กรณีเกิด
เหตุร้ายในท้องที่ปกครอง เป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิด
($\bar{X} = 3.93$) รองลงมา ข้อ 7 มีการติดตามสอดส่องพฤติกรรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด
($\bar{X} = 3.86$) และข้อ 6 มีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญา
($\bar{X} = 3.83$) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่
ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
ด้านอำนาจหน้าที่อื่นๆ

ด้านอำนาจหน้าที่อื่นๆ	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติงาน
1. เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและย้าย ที่อยู่	3.73	1.02	มาก
2. แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหาร กองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน	3.77	0.95	มาก
3. มีการสำรวจปัญหาความต้องการในการประกอบ อาชีพราษฎร	3.61	1.06	มาก
4. มีการรับรองสถานภาพของบุคคลภายในหมู่บ้าน	3.63	1.04	มาก

ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ การปฏิบัติงาน
5. มีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในท้องที่ปกครอง	3.50	1.03	มาก
6. มีการดูแลรักษาความสะอาดและกำจัดขยะมูลฝอยภายในหมู่บ้าน	3.18	1.19	มาก
7. เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและหลักฐานของผู้ขอมีและใช้อาวุธปืน	3.33	1.25	มาก
8. แนะนำและส่งเสริมให้ราษฎรเสียภาษีอากร	3.51	1.15	มาก
9. ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนความต้องการของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น	3.46	1.02	มาก
10. ส่งเสริมให้เกิดร้านค้าชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน	3.61	1.03	มาก
รวม	3.53	0.86	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ด้านอำนาจหน้าที่อื่นๆ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับความสำคัญค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ 3 ลำดับ คือ ข้อ 2 แจ่งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน ($\bar{X} = 3.77$) รองลงมา ข้อ 1 เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและย้ายที่อยู่ ($\bar{X} = 3.73$) และข้อ 4 มีการรับรองสถานภาพของบุคคลภายในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.63$) ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
จำแนกตามอายุ โดยรวม

	25 – 30 ปี			31 – 35 ปี			36 – 40 ปี			41 ปีขึ้นไป		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	3.72	0.40	มาก	3.97	0.74	มาก	3.75	0.58	มาก	3.95	0.78	มาก
2. ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา	3.72	0.37	มาก	3.90	0.73	มาก	3.63	0.75	มาก	3.71	0.71	มาก
3. ด้านอำนาจหน้าที่อื่นๆ	3.60	0.50	มาก	3.66	0.92	มาก	3.36	0.92	มาก	3.57	0.78	มาก
โดยรวม	3.68	0.41	มาก	3.84	0.71	มาก	3.58	0.64	มาก	3.74	0.65	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอรัตนวาปี จังหวัดมหาสารคาม
จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวม

การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า			ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า			ระดับปริญญาตรีขึ้นไป		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	3.94	0.61	มาก	4.16	0.73	มาก	3.79	0.70	มาก
2. ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา	3.89	0.59	มาก	4.18	0.61	มาก	3.59	0.73	มาก
3. ด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ	3.42	0.90	ปานกลาง	4.00	0.60	มาก	3.42	0.89	ปานกลาง
โดยรวม	3.75	0.58	มาก	4.11	0.59	มาก	3.60	0.67	มาก

จากตารางที่ 9 พบว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอ
กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากมีการ
ปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอรัตนวาปี จังหวัดมหาสารคาม
 จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง โดยรวม

การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ต่ำกว่า 5 ปี			6 - 10 ปี			มากกว่า 10 ปี		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
	1. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	3.81	0.72	มาก	3.94	0.67	มาก	3.82	0.79
2. ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา	3.71	0.77	มาก	3.80	0.66	มาก	3.68	0.84	มาก
3. ด้านอำนาจหน้าที่อื่นๆ	3.40	0.79	ปานกลาง	3.63	0.86	มาก	3.39	0.95	ปานกลาง
โดยรวม	3.64	0.70	มาก	3.79	0.60	มาก	3.63	0.79	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอรัตนวาปี จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง โดยรวมอยู่ในระดับมากมีการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์แหล่งความแปรปรวนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่
ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุ
โดยรวม

การปฏิบัติงานตาม อำนาจหน้าที่	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการปกครองและ รักษาความสงบเรียบร้อย	ระหว่างกลุ่ม	1.259	3	.420	.837	.479
	ภายในกลุ่ม	57.120	114	.501		
	รวม	58.379	117			
2. ด้านหน้าที่และความ รับผิดชอบเกี่ยวกับความ อาญา	ระหว่างกลุ่ม	1.523	3	.508	.961	.414
	ภายในกลุ่ม	60.270	114	.529		
	รวม	61.793	117			
3. ด้านอำนาจหน้าที่อื่นๆ	ระหว่างกลุ่ม	1.710	3	.570	.748	.525
	ภายในกลุ่ม	86.831	114	.762		
	รวม	88.541	117			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	1.351	3	.450	1.006	.393
	ภายในกลุ่ม	51.017	114	.448		
	รวม	52.368	117			

จากตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์แหล่งความแปรปรวนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่
ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอายุ โดยรวม
พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุต่างกันมีแนวทางการปฏิบัติงานตามอำนาจไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์แหล่งความแปรปรวนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่
ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
จำแนกระดับการศึกษา โดยรวม

การปฏิบัติงานตาม อำนาจหน้าที่	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการปกครองและ รักษาความสงบเรียบร้อย	ระหว่างกลุ่ม	2.475	2	1.237	2.544	.083
	ภายในกลุ่ม	55.905	115	.486		
	รวม	58.379	117			
2. ด้านหน้าที่และความ รับผิดชอบเกี่ยวกับความ อาญา	ระหว่างกลุ่ม	6.874	2	3.437	7.197	.001*
	ภายในกลุ่ม	54.919	115	.478		
	รวม	61.793	117			
3. ด้านอำนาจหน้าที่อื่นๆ	ระหว่างกลุ่ม	6.403	2	3.202	4.483	.013*
	ภายในกลุ่ม	82.137	115	.714		
	รวม	88.541	117			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	4.789	2	2.394	5.787	.004*
	ภายในกลุ่ม	47.579	115	.414		
	รวม	52.368	117			

จากตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์แหล่งความแปรปรวนการปฏิบัติงานตาม
อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกระดับ
การศึกษา โดยรวม พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีแนวทางการปฏิบัติแตกต่าง
กัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา และด้านการอำนวย
ความเป็นธรรม ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธี LSD

ตารางที่ 13 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน

การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่	\bar{X}	มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ระดับปริญญาตรีขึ้นไป
		(\bar{X} =3.75)	(\bar{X} =4.11)	(\bar{X} =3.60)
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	3.75	—	0.36	0.15
ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	4.11	—	—	0.51
ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	3.60	—	—	—

จากตารางที่ 13 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกระดับการศึกษา ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา

การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่	\bar{X}	มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ระดับปริญญาตรีขึ้นไป
		(\bar{X} =3.89)	(\bar{X} =4.18)	(\bar{X} =3.59)
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	3.89	—	0.29	0.30
ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	4.18	—	—	0.59
ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	3.59	—	—	—

* มีนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกระดับการศึกษา ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา พบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 15 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกระดับการศึกษา ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม

การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่	\bar{X}	มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ระดับปริญญาตรีขึ้นไป
		($\bar{X} = 3.42$)	($\bar{X} = 4.00$)	($\bar{X} = 3.42$)
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	3.42	—	0.58	0.00*
ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	4.00	—	—	0.58
ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	3.42	—	—	—

* มีนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 15 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกระดับการศึกษา ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม พบว่า ผู้ใหญ่บ้านมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 คู่ คือ มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า กับ ระดับปริญญาตรีขึ้นไป

ตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์แหล่งความแปรปรวนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่
ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง โดยรวม

การปฏิบัติงานตาม อำนาจหน้าที่	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการปกครองและ รักษาความสงบเรียบร้อย	ระหว่างกลุ่ม	.441	2	.220	.437	.647
	ภายในกลุ่ม	57.938	115	.504		
	รวม	58.379	117			
2. ด้านหน้าที่และความ รับผิดชอบเกี่ยวกับความ อายุ	ระหว่างกลุ่ม	.369	2	.183	.342	.711
	ภายในกลุ่ม	61.428	115	.534		
	รวม	61.793	117			
3. ด้านอำนาจหน้าที่ อื่นๆ	ระหว่างกลุ่ม	1.564	2	.782	1.034	.359
	ภายในกลุ่ม	86.977	115	.756		
	รวม	88.541	117			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.698	2	.349	.777	.462
	ภายในกลุ่ม	51.970	115	.449		
	รวม	52.368	117			

จากตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์แหล่งความแปรปรวนการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง โดยรวม พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งที่ต่างกันมีการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่
ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 17 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน
ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ข้อเสนอแนะ	ความถี่
ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	
1. ผู้ใหญ่บ้านควรมียึดถือและปฏิบัติในการจัดการตามคำสั่งให้ค้นหรือให้ยึดผู้กระทำผิดโดยเคร่งครัด	10
2. ควรมีการร่วมมือกับหน่วยงานเอกชนและหน่วยงานรัฐสำหรับการช่วยเหลือการสอดส่องและการสนับสนุนในทุกๆ ส่วน	8
3. ผู้ใหญ่บ้านควรมีความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ตลอดเวลา และดำเนินการแจ้งความเมื่อทราบว่ามีกรณีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน	2
รวม	20
ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา	
1. ผู้ใหญ่ควรมีการสอดส่องและเฝ้าระวังไม่ให้มีเหตุร้ายแรง	12
2. ผู้ใหญ่บ้านควรมีการกำกับดูแลให้ท้องที่ปกครองปราศจากแหล่งการพนันและแหล่งอบายมุข	8
3. ผู้ใหญ่บ้านควรมีการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของราษฎรในท้องที่ปกครอง	5
รวม	25
ด้านอำนาจหน้าที่อื่นๆ	
1. ผู้ใหญ่บ้านควรมีการดูแลรักษาความสะอาดและกำจัดขยะมูลฝอยภายในหมู่บ้าน	20
2. ผู้ใหญ่บ้านควรมีการเป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความปลอดภัยและหลักฐานของผู้ขอมีและใช้อาวุธปืน	10
3. ผู้ใหญ่บ้านควรมีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในท้องที่ปกครอง	5
รวม	35
โดยรวม	80

จากตารางที่ 17 พบว่า การวิเคราะห์ความถี่ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ข้อเสนอแนะด้านที่มีความถี่โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรม (ความถี่ 35) ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา (ความถี่ 25) และด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย (ความถี่ 20) ตามลำดับ เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย คือ ผู้ใหญ่บ้านควรมียึดถือและปฏิบัติในการจัดการตามหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึดผู้กระทำความผิดโดยเคร่งครัด (ความถี่ 10) รองลงมา ควรมีการร่วมมือกับหน่วยงานเอกชนและหน่วยงานรัฐสำหรับการช่วยเหลือการสอดส่องและการสนับสนุนในทุกๆ ส่วน (ความถี่ 8) และตามหน้าที่ทุกเวลา และดำเนินการแจ้งความเมื่อทราบว่ามีกรกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน (ความถี่ 2)

2. ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา คือ ผู้ใหญ่บ้านควรมีการสอดส่องและเฝ้าระวังไม่ให้มีเหตุร้ายแรง (ความถี่ 12) รองลงมา ผู้ใหญ่บ้านควรมีการกำกัับดูแลให้ท้องที่ปกครองปราศจากแหล่งการพนันและแหล่งอบายมุข (ความถี่ 8) และผู้ใหญ่บ้านควรมีการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของราษฎรในท้องที่ปกครอง (ความถี่ 5)

3. ด้านอำนาจหน้าที่อื่นๆ คือ ผู้ใหญ่บ้านควรมีการดูแลรักษาความสะอาดและกำจัดขยะมูลฝอยภายในหมู่บ้าน (ความถี่ 20) รองลงมา ผู้ใหญ่บ้านควรเป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและหลักฐานของผู้ขอมิและใช้อาวุธปืน (ความถี่ 10) และผู้ใหญ่บ้านควรมีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน โรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในท้องที่ปกครอง (ความถี่ 5)

สรุปได้ว่า ผู้ใหญ่ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ควรมีการเพิ่มและเพิ่มในเรื่องของการผู้ใหญ่บ้านควรมีการดูแลรักษาความสะอาดและกำจัดขยะมูลฝอยภายในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นปัญหาที่หาวิธีการแก้ไขลำบาก เนื่องจากประชากรที่เพิ่มขึ้นมากขึ้น จึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมากที่สุด ส่งไปถึงสภาพร่างกาย และสุขภาพที่ย่ำแย่ ดังนั้นผู้ใหญ่บ้านควรมีการรณรงค์ และวิธีกำจัดให้เร่งด่วน และผู้ใหญ่บ้านควรเป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและหลักฐานของผู้ขอมิและใช้อาวุธปืนให้ชัดเจนและถูกต้อง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำมาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า พบว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ($\bar{X} = 3.89$) รองลงมา ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา ($\bar{X} = 3.76$) และด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม ($\bar{X} = 3.53$) ตามลำดับ และเมื่อจำแนกข้อมูลระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

2. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุต่างกันมีแนวทางการปฏิบัติงานตามอำนาจไม่แตกต่างกัน จำแนกระดับการศึกษา โดยรวม พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีแนวทางการปฏิบัติแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา และด้าน

การอำนวยความสะดวกเป็นธรรม มหาสารคาม และจำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง โดยรวม พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งที่ต่างกันมีการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การวิเคราะห์ความถี่ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ข้อเสนอแนะด้านที่มีความถี่โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการอำนวยความสะดวก เป็นธรรม (ความถี่ 35) ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา (ความถี่ 25) และด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย (ความถี่ 20) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมีประเด็นสำคัญควรแก่การนำมาอภิปรายผล ดังนี้ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม มีระดับระดับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัยดังกล่าวไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ใหญ่ทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ของตนได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา และการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม ซึ่งในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านนั้นมีการนัดประชุมกันทุกเดือน เพื่อเข้ารับฟังนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานแก่ผู้บังคับบัญชาอยู่เสมอ จึงผลให้การทำงานในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ เทพชมภู (2553 : 102-103) ได้ทำวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ เกี่ยวกับความอาญา และด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวุฒิ ภูนนอก (2555 : 105-106) ได้ทำวิจัยเรื่อง

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา : อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของภิญโญ นางสิงห์จันทร์ (2550 : 109) ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติจริง กับบทบาทที่ควรจะเป็นกรณีศึกษาในเขตพื้นที่ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร พบว่า บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติจริง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

สมมติฐานที่ 2 อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุต่างกัน และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง มีแนวทางการปฏิบัติงานตามอำนาจไม่แตกต่างกัน จำแนกระดับการศึกษา พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีแนวทางการปฏิบัติแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา และด้านการอำนวยความสะดวก เป็นธรรมชาติ และจำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง โดยรวม พบว่า ผู้ใหญ่บ้านที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งที่ต่างกันมีการปฏิบัติงานที่ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า อายุที่แตกต่างกันไม่ใช่สาเหตุของการมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แต่ในเรื่องความแตกต่างของระดับการศึกษา และระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง อาจเป็นเพราะว่ามี การศึกษาที่มีการได้รับความรู้จากตำรา อาจารย์ที่ได้ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ใหญ่บ้านได้รับมา จึงส่งผลให้ผู้ใหญ่บ้านแต่ละคนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เช่น ผู้ใหญ่บ้านที่มีระดับการศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกับระดับปริญญาตรีขึ้นไป ซึ่งมีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านการอำนวยความสะดวก เป็นธรรมชาติ สำหรับในเรื่องของอายุในการดำรงตำแหน่งที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลให้มีความแตกต่างสำหรับการปฏิบัติงาน อาจเป็นเพราะว่า การปฏิบัติงานผู้ใหญ่บ้านทุกคนต้องยึดหลักความถูกต้อง ยึดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่ชัดเจน และยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี ในการปฏิบัติงาน ในหน้าที่เช่นกัน จึงไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณ วงศ์บัวแก้ว (2550 : 99-100) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดหนองคาย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดหนองคาย มีขวัญในการปฏิบัติงานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในระดับ .05 ได้แก่ อายุ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชาติ เทพชมภู (2553 : 102-103) ได้ทำวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอจังหาร

จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษา และระยะเวลา ในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน ตำแหน่งที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันทาง สถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านหน้าที่ และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญาจำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน ระหว่างต่ำกว่า 5 ปี 5-10 ปี และมากกว่า 10 ปี มีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ และเพื่อการศึกษาในโอกาสต่อไปที่เป็นสาระสำคัญ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ใหญ่บ้านควรมียึดถือและปฏิบัติในการจัดการตามหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด ผู้กระทำความผิดโดยเคร่งครัด ซึ่งการปฏิบัติงานในหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านต้องยึดหลักธรรมาภิบาล เป็นองค์ประกอบสำหรับการปฏิบัติงานที่ดี

1.2 ควรมีการร่วมมือกับหน่วยงานเอกชนและหน่วยงานรัฐให้การช่วยเหลือ การสอดส่องและการสนับสนุนในทุกๆ ส่วน เพื่อสร้างความมั่นคง และสร้างรายได้สำหรับการ บริหารจัดการภายในหมู่บ้าน ได้เป็นอย่างดี

1.3 ผู้ใหญ่บ้านควรมีการสอดส่องและเฝ้าระวังไม่ให้มีเหตุร้ายแรง โดยมีการจัดตั้ง เวยยาม สำหรับการรักษาความปลอดภัยภายในหมู่บ้าน อยู่ประจำวันเพื่อสร้างความมั่นใจ สำหรับลูกบ้าน

1.4 ผู้ใหญ่บ้านควรมีการกำกับดูแลให้ท้องที่ปกครองปราศจากแหล่งการพนัน และแหล่งอบายมุข เพื่อลดความเสี่ยงในเรื่องของการติดหนี้นอกระบบ และสร้างความสงบสุข ภายในหมู่บ้าน

1.5 ผู้ใหญ่บ้านควรมีการดูแลรักษาความสะอาดและกำจัดขยะมูลฝอยภายในหมู่บ้าน เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศให้หมู่บ้านน่าอยู่ และสุขภาพของลูกบ้านแข็งแรงไม่มีความเสี่ยง ต่อโรคที่อื้อร่วน

1.6 ผู้ใหญ่บ้านควรเป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและหลักฐานของผู้ขอมิ
และใช้อาวุธปืน เพื่อเป็นตัวหลักยึดถือและสร้างความมั่นใจสำหรับลูกบ้านที่ต้องการคำปรึกษา
ได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผู้ใหญ่บ้านใน
การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพของผู้ใหญ่ใน
การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขตามความต้องการ
ของประชาชนต่อไป

2.2 ควรทำการศึกษาความคาดหวังของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่น
ของผู้ใหญ่บ้านและกำนันในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในเชิงลึกคุณภาพ
เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม เพื่อมีการปรับปรุงแก้ไขให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กรม, การปกครอง. (2550). **กำนันผู้ใหญ่บ้านยุคใหม่**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสาศึกษาดินแดน, _____ . (2552). **คู่มือการปฏิบัติงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- กรม, การศึกษานอกโรงเรียน. (2541). **ผู้นำท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : กุรุสภา.
- จันทร์เพ็ญ ประโยชน์. (2550). **การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและควบคุมภาวะเบาหวานในชุมชนบ้านศรีดอนชัย จังหวัดลำพูน**. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิตจำนง กิติกริตติ. (2532). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ : สถานที่พิมพ์.
- จิตราวดี พันธุ์ไม้. (2551). **ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขในเขตเทศบาล**. รายงานการศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิรโชค วีระสัย. (2538). **สังคมวิทยาการเมือง**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชาติรี จันทร์ตา. (2552). **ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเทศบาลตำบลหางดง จังหวัดเชียงใหม่**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิตตา สุวรรณะชญ (2540). **องค์กรและการบริหาร**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ณัฐวุฒิ อนุนอก. (2555). **การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรณีศึกษา : อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ณัฐวุฒิ ท้าววิชา. (2556). **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ที่ทำการอำเภอกันทรวิชัย. (2558). **รายงานประจำปี 2558**. มหาสารคาม : ที่ทำการอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม.
- ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์. (2542). **พฤติกรรมบุคคลในองค์การ**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย**. กรุงเทพฯ ฯ : สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญสม พิมพ์หนู. (2540). **บทบาทหน้าที่และความพึงพอใจของผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการใน
คณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล (คปต).** วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปริญญา นาคฉัตริย์. (2552). **สารอธิบดีกรมการปกครองเนื่องในวันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านประจำปี
2552**. กรุงเทพฯ ฯ : องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2548). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.
กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.**
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ ฯ : นามมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- พชนี วรกวิน. (2542). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ภิญโญ นางสิงห์จันทร์. (2553). **บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่ควรจะเป็น
กรณีศึกษาในเขตพื้นที่ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร**. ค้นคว้าอิสระ
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รัฐยา อาจหาญ. (2540). **ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาและ
คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง
สมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2539). **หลักการวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ ฯ : ศึกษาพร.
- วรรณรวิ โสภา. (2550). **ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะ
กรรมการบริหารศูนย์ประสานงานองค์การชุมชนระดับตำบล พื้นที่จังหวัดหนองคาย.
วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม**.
- วรางคณา วงศ์มหาชัย. (2535). **บทบาทของผู้นำในการพัฒนาองค์กรประชาชน : ศึกษาเฉพาะ
กรณีการพัฒนาองค์กรประชาชนระหว่างชุมชนของมูลนิธิพัฒนาอีสาน**. วิทยานิพนธ์
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถิระ เพ็ชรจู. (2549). **การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการพัฒนาโครงการพื้นฐานเทศบาล
นครเข็ญราย**. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

- สมเดช สิริพิชญ์พิทยา. (2533). บทบาทของสำนักงานพัฒนาชุมชนเขตในการสนับสนุนงานพัฒนาชนบทของจังหวัดและอำเภอ : ศึกษาจากทัศนะของพัฒนากรจังหวัดและพัฒนากรอำเภอ. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพันธ์ เศษะอริก. (2537). “ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำท้องถิ่น,” *คู่มือและทิศทางการพัฒนาผู้นำชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาชนบท*. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2552). *แนวทางการปฏิบัติงานของนักปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อสาธิตศึกษาดินแดน.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2551). *การบริหารราชการแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อสาธิตศึกษาดินแดน.
- สุพัตรา สุภาพ. (2540). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภา สุกุลเงิน. (2545). *ประสิทธิภานในการปฏิบัติงานหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลังการจัดตั้งอำเภอกระทุ้งแบน จังหวัดสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุวรรณ วงศ์บัวแก้ว. (2550). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุวาริ สุขุมลวรรณ. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข ในโครงการสาธารณสุขมูลฐาน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครนายก*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2549). *การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิไล เรียงวัฒนสุข. (2535). *จิตวิทยาสังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อคิน รพีพัฒน์. (2557). “มนุษย์วิทยาสังคมกับการพัฒนาชนบท,” ใน *บทบาทของวิชาสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรือง.

อภิชาติ เทพชมพู่. (2553). การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอ
 จังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

เอกรินทร์ โปตะเวช. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามบทบาท
 หน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัด
 หนองคาย. การค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Allport. G.W. (1973). **Attitudes : Readings in Attitudes Theory and Measurement**. New
 York : Macmilan.

Barnard, Chester I. (1966). **The Functions of Executive**. Cambridge : Harvard University
 Press.

Broom, L. and Selznick, P. (1963). **Sociology**. New York : Harper & Row Publishers,
 Cohen.

David, Knech ; Crutchfield, R.S. and Ballachey, E.L. (1962). **Individuals in Society**.
 New York : McGraw – Hill Book, Inc.

Getzel, W. Jacob., and Guba, E.G. (1957). "Social Behavior and The Administrative
 Process." **Social Review**. 65(Winter 1957) : 110-121.

Good, Carter V. (1973). **Dictionary of Education**. New York: McGraw – Hill Book, Inc.

Krech, D., Cruchfield, R.S. and Vallachey E.L. (1962). **Individuals in Society**. New York :
 McGrawHill, Book Co.

Linton, Ralph. (1964). **The Study of Man**. New York : D. Appleton Century Crafts.

Robert V. Krejcie and Earyle W. Morgan. (1970). **Determinining Sample Size for
 Research Activities**. Educational and Psychological Measurement.

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถาม

เรื่อง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย

จังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งผลการศึกษาที่ได้รับจะนำไปเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาส่งเสริมการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่บ้านให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2. แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ผู้ศึกษาใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความรู้ ความเข้าใจของท่าน โดยผู้ศึกษาจะเก็บคำตอบของท่านเป็นความลับ ซึ่งข้อมูลนี้จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตัวผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้สอบถามจะนำเสนอเป็นภาพรวม

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความร่วมมือจากท่านในการให้ข้อเท็จจริงจากการตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจ

นางนงนุช โพธิ์सान

นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ให้ท่านตอบคำถามโดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง ()
ตามความเป็นจริงของท่าน

1. อายุ

- () 25 – 30 ปี () 31 – 35 ปี
() 36 – 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

2. ระดับการศึกษา

- () ประถมศึกษาหรือเทียบเท่า () มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า
() ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า () ระดับปริญญาตรีขึ้นไป

3. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

- () ต่ำกว่า 5 ปี
() 6 -10 ปี
() มากกว่า 10 ปี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอ
กันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

คำชี้แจง โปรดอ่าน พิจารณาข้อความและเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง
มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ของระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน ตามความคิดเห็นของท่าน ระดับการปฏิบัติ 5 ระดับ มีความหมาย ดังนี้

- 5 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่อยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่อยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่อยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่อยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง มีการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ตัวอย่าง การตอบแบบสอบถาม

ข้อ ที่	การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ของผู้ใหญ่บ้าน	ระดับการปฏิบัติงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
0	มีการประสานความร่วมมือกับ ราษฎรท้องถิ่นปกครองทำประชาคม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน		✓			

จากตัวอย่าง ข้อที่ 0 แสดงว่า ท่านมีความคิดเห็นกับงานที่ได้รับมอบหมาย เนื่องจาก
สามารถทำได้เองตั้งแต่ต้นจนจบ อยู่ในระดับมาก

ข้อที่	การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ระดับการปฏิบัติงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย						
1	ส่งเสริมให้เกิดเวทีชาวบ้านเพื่อให้ราษฎรในท้องถิ่นปกครองได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน					
2	มีการรักษาความสงบและป้องกันทุกภัยของราษฎร					
3	มีจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ					
4	มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของทางราชการให้ราษฎรในท้องที่ปกครองทราบ					
5	มีการรายงานเหตุการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อราษฎรในท้องที่ปกครอง เช่น การหลอกลวงต้มตุ๋นลักษณะต่าง ๆ ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ					
6	แจ้งความเมื่อทราบว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน					
7	จัดการตามหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึดของเจ้าพนักงาน					
8	มีการขอรับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ					
9	การกระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการแนะนำ					
10	ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในท้องที่ปกครองอย่างต่อเนื่องและทำเป็นประจำ					
ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา						
1	มีการชี้แจงข้อปฏิบัติระเบียบแบบแผนของทางราชการ					

ข้อที่	การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ระดับการปฏิบัติงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2	กำกับดูแลให้ท้องที่ปกครองปราศจากแหล่งการพนันและแหล่งอบายมุข					
3	มีการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของราษฎรในท้องที่ปกครอง					
4	มีการสอดส่องและเฝ้าระวังไม่ให้มีเหตุร้ายแรง					
5	กรณีเกิดเหตุร้ายในท้องที่ปกครอง เป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิด					
6	มีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญา					
7	มีการติดตามสอดส่องพฤติกรรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด					
8	กรณีเกิดเหตุร้ายในท้องที่ปกครอง เป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการจับกุมคนร้ายที่กระทำความผิด					
9	กำกับดูแลราษฎรในท้องที่ปกครองให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ					
10	มีการประνομข้อพิพาทของราษฎรในท้องที่					

ด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ

1	เป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและย้ายที่อยู่					
2	แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกิน ไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน					
3	มีการสำรวจปัญหาความต้องการในการประกอบอาชีพราษฎร					
4	มีการรับรองสถานภาพของบุคคลภายในหมู่บ้าน					

ข้อที่	การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	ระดับการปฏิบัติงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5	มีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในท้องที่ปกครอง					
6	มีการดูแลรักษาความสะอาดและกำจัดขยะมูลฝอยภายในหมู่บ้าน					
7	เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและหลักฐานของผู้ขอมีและใช้อาวุธปืน					
8	แนะนำและส่งเสริมให้ราษฎรเสียภาษีอากร					
9	ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนความต้องการของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น					
10	ส่งเสริมให้เกิดร้านค้าชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน					

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขต
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ด้านที่ 1 การปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

.....
.....
.....

ด้านที่ 2 หน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา

.....
.....
.....

ด้านที่ 3 อำนาจหน้าที่อื่น ๆ

.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ข

การวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางภาคผนวกที่ 1 การวิเคราะห์ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

คำถาม ข้อที่	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			รวมค่า IOC	ค่า IOC เฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	+1	+1	+1	3	1
2	+1	+1	+1	3	1
3	+1	+1	+1	3	1
4	+1	+1	+1	3	1
5	+1	+1	+1	3	1
6	+1	+1	+1	3	1
7	+1	+1	+1	3	1
8	+1	+1	+1	3	1
9	+1	+1	+1	3	1
10	+1	+1	+1	3	1
11	+1	+1	+1	3	1
12	+1	+1	+1	3	1
13	+1	+1	+1	3	1
14	+1	+1	+1	3	1
15	+1	+1	+1	3	1
16	+1	+1	+1	3	1
17	+1	+1	+1	3	1
18	+1	+1	+1	3	1
19	+1	+1	+1	3	1
20	+1	+1	+1	3	1
21	+1	+1	+1	3	1
22	+1	+1	+1	3	1
23	+1	+1	+1	3	1
24	+1	+1	+1	3	1
25	+1	+1	+1	3	1

คำถาม ข้อที่	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			รวมค่า IOC	ค่า IOC เฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
26	+1	+1	+1	3	1
27	+1	+1	+1	3	1
28	+1	+1	+1	3	1
29	+1	+1	+1	3	1
30	+1	+1	+1	3	1

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ค
ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางภาคผนวกที่ 2 ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ข้อ	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
1	111.0250	314.230	.569	.957
2	110.7000	307.344	.780	.955
3	110.9750	306.487	.783	.955
4	110.7250	311.999	.689	.956
5	110.5250	313.281	.803	.956
6	110.7250	313.846	.680	.956
7	110.6000	309.118	.781	.955
8	110.8500	314.746	.616	.957
9	110.5500	316.818	.595	.957
10	110.4750	315.230	.628	.957
11	110.6250	321.881	.425	.958
12	110.9000	316.503	.538	.957
13	110.7250	313.999	.674	.956
14	110.5750	319.840	.547	.957
15	110.5750	312.046	.669	.956
16	110.5500	315.638	.584	.957
17	110.5500	308.049	.796	.955
18	111.1000	305.938	.683	.956
19	110.5500	315.638	.584	.957
20	111.0750	310.276	.669	.956
21	111.2500	307.833	.661	.956
22	111.1000	307.579	.689	.956
23	111.2500	308.346	.646	.956
24	111.2000	304.626	.793	.955
25	111.1500	316.746	.559	.957

ข้อ	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
26	111.3500	309.874	.540	.958
27	111.2250	305.512	.608	.957
28	111.1750	302.404	.712	.956
29	111.0750	315.866	.463	.958
30	111.1500	305.105	.720	.956

1. N of Cases = 40
2. N of Item = 30
3. Alpha = .958
4. ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .958

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ที่ รศ.รปศ ๐๐๒๓/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๒๘ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

เรียน

ด้วย นางนงนุช โพธิสาน รหัสประจำตัว ๕๗๘๒๖๒๐๙๐๑๐๒ นักศึกษาปริญญาโทสาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัด
มหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้า
ทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใหญ่บ้านในเขต
พื้นที่อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทร. ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

โทรสาร ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

ที่ รศ.รปศ ๐๐๒๓/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๘ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

เรียน

ด้วย นางนงนุช โพธิสาน รหัสประจำตัว ๕๗๘๒๖๒๐๙๐๑๐๒ นักศึกษาปริญญาโทสาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัด
มหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้า
ทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใหญ่บ้านในเขต
พื้นที่อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทร. ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

โทรสาร ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

ที่ รศ.รปศ ว ๐๐๒๒/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๒๘ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางลดาวัลย์ เทพจันดา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางนงนุช โพธิสถาน รหัสประจำตัว ๕๗๘๒๖๒๐๙๐๑๐๒ นักศึกษาปริญญาโทสาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัด
มหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทร. ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

โทรสาร ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

ที่ รศ.รปศ ว ๐๐๒๒/๒๕๕๙

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๘ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นายสมพร วรรณคำคง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางนงนุช โพธิสถาน รหัสประจำตัว ๕๗๘๒๖๒๐๙๐๑๐๒ นักศึกษาปริญญาโทสาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัด
มหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาพร)
คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทร. ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

โทรสาร ๐๔๓-๗๒๓๕๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ที่ รศ.รปศ. ว ๐๐๓๓/๒๕๕๙

วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๙

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นายวินัย แสงกล้า

ด้วย นางนงนุช โพธิ์सान รหัสประจำตัว ๕๗๘๒๖๒๐๙๐๑๐๒ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัด
มหาสารคาม” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ
- ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
 - ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
 - ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
 - อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาส)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางนงนุช โพธิ์सान
วันเกิด	5 กรกฎาคม พ.ศ. 2509
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 134/70 หมู่ที่ 16 ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
ตำแหน่ง	ประกอบอาชีพค้าขาย
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2557	พุทธศาสตรบัณฑิต (พ.บ.) สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2560	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY